

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Kateřina Süsšerová

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

Pardubická ženská věznice v literárních textech

Kateřina Süsšerová

**Bakalářská práce
2022**

Vedoucí práce:

Mgr. Marta Pató, PhD.

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Süssová**
Osobní číslo: **H19221**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Pardubická ženská věznice v literárních textech**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

Téma založené na systematickém uspořádání a interpretaci materiálu.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Literatura:

HODROVÁ, Daniela. Vězení jako místo přístupu k bytí. *Česká literatura*, 1995, **43**(1), s. 9-38. ISSN 0009-0468.

Pierre NORA: Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Praha 1996.

Literatura, vězení, exil = Literature, prison, exile : sborník příspěvků z konference „Literatura ve vězení a exilu – vězení a exil v literatuře“ , konané 29.2.-2.3.1996 v Praze. Praha: Nadace Readers International, 1997, 211 s. ISBN 80-901813-3-3.

DOLEŽAL, Miloš et al. *Spisovatelé za mřížemi*. Vydání 1. [Plzeň]: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2017. 204 stran. ISBN 978-80-86944-64-7 .

Prameny:

VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, 171 s. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Archiv Univerzity Karlovy, 1999, 267 s. ISBN 80-238-4327-3.

ZÁBRANOVÁ, Jiřina a Jaroslav KABÍČEK. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, 342 s. ISBN 80-85639-20-3.

ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Praha: Orbis, 1991, 103 s. ISBN 80-235-0039-2.

ČERNÁ, Jana. *Tohle je skutečnost: (básně, prózy, dopisy)*. Praha: Torst, 2016, 460 s. ISBN 978-80-7215-523-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Marta Pató, Ph.D.**
Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci s názvem Pardubická ženská věznice v literárních textech vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnici Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30.05.2022

Kateřina Süsserová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Martě Pató, PhD. za zajímavé téma a pomoc poskytnutou při psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat všem svým spolužákům, se kterými jsme si navzájem byli oporou a zvládli mnohé. Jmenovitě zejména Anežce, Anně, Ivaně, Kateřině a Sáře. Bohužel nelze jmenovat celou třídu.

Samozřejmě nesmím zapomenout na své ostatní přátelé a na svou rodinu, kteří snášeli mé nálady a byli mi rádci v naprosto nečekaných situacích během celého procesu tvorby této práce i mimo ni.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na pardubickou ženskou věznici, tak, jak je zobrazena v literárních textech. Vedle toho jí také představuje jako místo paměti. Pozornost je věnována jak dopisovému materiálu, tak memoárové literatuře. V práci jsou rozebírány jednotlivé aspekty každodenního života v této věznici. Práce se konkretizuje na literární texty politických vězeňkyň z období vlády komunistického režimu.

Klíčová slova

Pardubice, věznice, Pardubická věznice, komunismus, politické vězeňkyně, dopisy, paměti

Title

Pardubice Women's Prison in Literary Texts

Abstract

The bachelor thesis focuses on the Pardubice Women's Prison as depicted in literary texts. In addition, it also presents it as a place of memory. Attention is paid to both the letter material and the memoir literature. Various aspects of everyday life in this prison are discussed. The thesis is specific to literary texts written by female political prisoners during the communist regime.

Keywords

Pardubice, prison, Pardubice Prison, communism, political prisoners, letters, memoirs

Obsah

Úvod	1
1. Místo paměti.....	3
2. Vězení jako místo v literatuře	4
3. Historie věznice v Pardubicích.....	8
3.1 Historie v datech.....	8
4. Vojtěcha Hasmandová.....	10
4.1 Život Vojtěchy Hasmandové.....	11
4.2 Jsem v dlani Boží	13
5. Růžena Vacková.....	22
5.1 Život Růženy Vackové.....	22
5.2 Ticho s ozvěnami	27
5.3 Vězeňské přednášky	33
6. Albína Palkosková-Wiesenbergerová	35
6.1 Život Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové	35
6.2 Nebyl to jen sen.....	43
7. Dagmar Šimková.....	50
7.1 Život Dagmar Šimkové	50
7.2 Byly jsme tam taky.....	52
8. Jiřina Zábranová.....	59
8.1 Život Jiřiny Zábranové.....	59
8.2 Ohlédnutí.....	64
9. Božena Kuklová-Jíšová.....	70
9.1 Život Boženy Kuklové-Jíšové.....	70
9.2 Krásná němá paní	72
9.3 Verše psané za mříží	76

Závěr.....	77
Seznam pramenů a literatury.....	79
Memoárová literatura	79
Literatura	80
Bakalářská práce	81
Články a příspěvky.....	81
Online zdroje	82
Resumé.....	83

Úvod

Tato bakalářská práce se bude soustředit na představení pardubické ženské věznice tak, jak je zachycena v literárních textech. Bude pojednávat o období, kdy byl u moci nikoho nešetřící komunistický režim. Především pak o padesátých a šedesátých letech minulého století. Lidé byli pravidelně odsuzováni k přehnaně dlouhým pobytům ve vězení nebo k trestu smrti. Každý zná příběh Milady Horákové, já se v této práci pokusím odhalit další podobně silné životní osudy žen, o kterých se tolik nemluví. V textu představené knihy jsou jedním z mnoha důkazů krutosti režimu.

Mým cílem v této práci je představit veškeré knižně vydané prameny, jejichž autorky po určitou dobu v pardubické věznici jako politické vězeňkyně pobývaly a rozhodly se o tom napsat svědectví.

Práce je pomyslně rozdělena na čtyři části. První, tedy úvodní část, čtenáře seznámí s pojmem místa paměti, kterým tato stále fungující instituce je. Také zde bude pohlíženo na historický vývoj zobrazení věznic v literárním prostředí a v neposlední řadě bude obsahovat stručnou historii pardubické věznice.

Druhá část bude konkretizována na knihy dopisů Vojtěchy Hasmandové a Růženy Vackové, které (také kvůli všeobecně panující cenzuře) představují specifické prameny. Ve třetí části budou zpracovány paměťové dokumenty Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, Dagmar Šimkové a Jiřiny Zábranové. V této části budou představeny aspekty každodenního života za mřížemi se všemi jeho strastmi i radostmi tak, jak je tyto autorky zachytily. A konečně v poslední části bude pohlíženo na specifický text v díle Boženy Kuklové-Jíšové, která napsala knihu pamětí, v níž ovšem nezachytla svůj životní příběh, ale příběhy žen, které s ní sdílely prostory věznice.

U každé z autorek bude před samotnou částí práce s prameny vlastní autorčin životopis. Jsem si jistá, že i čtenář tyto medailonky ocení a bude následně na rozebírané prameny pohlížet jinak.

V přímých citacích také budou zachovány gramatické chyby tak, jak se objevují v knihách.

Dalším pramenem, který částečně vznikl v pardubické věznici, ale přesto nebude v této práci představen, protože autorka nespĺňuje jednu z podmínek, tedy že nebyla politickou vězenkyní, je souborné dílo Jany Krejcarové s názvem *Tohle je skutečnost*.

1. Místo paměti

V této práci se budu snažit představit pardubickou ženskou věznici jako místo paměti. Proto je potřeba si tento pojem vysvětlit. Vysvětlení tohoto pojmu jsem hledala ve studii Pierra Nory *Mezi pamětí a historií: problematika míst*.

V této studii se Nora zabývá pamětí v kontextu s historií, kdy paměť je něco, co se neustále vyvíjí a je to tedy „aktuální jev, pouto prožívané ve věčné přítomnosti“ a historie je „představení či zobrazení minulosti“. Paměti mohou být kolektivní, množné a individuální.¹ Také trefně konstatuje, že se „vědomí kontinuity přimyká k místům“.²

Místa paměti jsou tedy pozůstatky dřívější události a jsou tvořena společenstvími, která procházejí změnami. Jak píše Nora: „Místa paměti se rodí a žijí ze stesku po spontánní paměti, z vědomí, že je třeba vytvářet archivy, zavádět výročí, pořádat oslavy, pronášet nekrology, notářsky ověřovat dokumenty, neboť tyto akty již nejsou přirozené.“³ Místa paměti tedy nemusí být pouze fyzická místa, ale mohou se poutat k nejrůznějším abstraktním jevům.

Věznice je jako místo paměti, podle mého názoru, zcela specifickou kategorií, protože věznici jako dodnes fungující zařízení člověk nenavštěvuje jako například muzeum nebo pomník. Přestože je to tedy fyzické místo, funguje spíše jako místo paměti doby. V této konkrétní práci bude pardubická ženská věznice využita jako místo paměti z období komunismu. Z funkčního hlediska se jedná o místo, které je „jednoznačně určené k tomu, aby uchovávalo zkušenost, jež nelze předávat a která zanikne společně s těmi, kdo ji prožili“.⁴

---

¹ NORA, Pierre. Mezi pamětí a historií: problematika míst. In BENSA, Alban (ed.) *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: CEFRES, 1998, s. 42. Cahiers du CEFRES. ISBN 80-902196-3-2.

² Tamtéž, s. 40.

³ Tamtéž, s. 46.

⁴ Tamtéž, s. 60-61.

2. Vězení jako místo v literatuře

Vězení se jako motiv v literatuře objevuje už v prvních románech. Mění se pouze jeho využití v příběhu, kdy vězení může být pro hrdinu prostorem fyzického uvěznění, prostorem čistě symbolickým, a v neposlední řadě může být také kombinací obojího. Jak píše Daniela Hodrová ve své studii *Vězení jako místo přístupu k bytí*, vězení v literatuře je uzavřeným prostorem, „v němž se postava ocitá nedobrovolně, především z trestu“.⁵

Motiv vězení v literatuře láká širokou škálu čtenářů pravděpodobně svou tajemnou atmosférou, kterou ovšem není těžké pochopit, i přestože čtenář podobnou zkušenost nemá. Odvážím se tvrdit, že v tomto směru po ní nezkušený čtenář dokonce sáhne častěji než někdo, kdo zkušenost s vězením má.

Přestože se Hodrová ve své studii zaměřuje spíše na vývoj vězení v literatuře po symbolické stránce, shrnuje i základní změny ve vnímání vězení jako prostoru, a proto si dovoluji na její studii navázat.

Jak jsem psala výše, motiv vězení se v literatuře objevuje od nepaměti a Daniela Hodrová svou studii také začíná v době antického Řecka, kdy tvrdí, že v antické literatuře bylo vězení „pouze překážkou v příběhu“.⁶ Ve středověku poté došlo ke změně a objevuje se, vedle dobrodružné, i mystická stránka vězení.⁷ Renesance a její pikareskní román poté do literatury zapojila i sociální aspekty vězení.⁸ Osvícenství a preromantismus obnovují „světský uzavřený prostor“ a na důležitosti získává i vzhled a uspořádání prostoru.⁹ Další vývoj vězení v literatuře přinesl romantismus, který by se sice dal popsat dlouze, ale pro tuto práci by to nebylo výrazně přínosné. Proto jenom pro úplnost zmíním, že romantické literární vězení, i když se jednalo o prostor fyzicky konkrétní, mělo především duševní a existenciální podobu.¹⁰ V realismu se poté prostor vězení změnil a odklonil se od toho romantického. Spolu s institucionalizací vězení

---

⁵ HODROVÁ, Daniela. Vězení jako místo přístupu k bytí. In *Česká literatura* 43, 1995, č. 1, s. 9. ISSN 0009-0468.

⁶ Tamtéž, s. 9.

⁷ Tamtéž, s. 10.

⁸ Tamtéž, s. 11.

⁹ Tamtéž, s. 12.

¹⁰ Tamtéž, s. 15.

se z vězení stalo místo kolektivního trestu, což se promítlo i do literatury, kde se z vězení stalo místo sociální.¹¹

Ve dvacátém století začíná v literatuře vězení fungovat jako místo „*sociální a lidské bídy*“. Jelikož vězení už není místem pro jednotlivce, odráží se to i ve fungování prostředí, kde se objevují specifické mravy, rituály a mluva. „*Stává se místem rozličných lidských osudů a příběhů,*“ jak píše Hodrová.¹² Hodrová se ke konci své práce zmiňuje o novém typu románu, tedy o románu z koncentračních táborů. Nově se také objevují díla, která často mají blízko k literatuře faktu, mezi nimi například reportáže nebo dopisy z vězení.¹³ Hodrová tento typ literatury pouze zmiňuje a blíže se jí nevěnuje a já si dovoluji na ni navázat, protože tímto typem se začínají stírat hranice mezi symbolickým a faktickým prostorem knižního vězení.

Literatura z koncentračních táborů jako taková zachycuje události první poloviny dvacátého století, ale je především záležitostí až druhé poloviny století. Moje práce se bude zaměřovat na literaturu podobnou, a přesto úplně jinou. Druhá polovina dvacátého století totiž náleží literatuře, která se dá rozdělit hned do několika proudů. Lze ji rozdělit například tak, jak se rozděluje ve škole, tedy na literaturu oficiální, samizdatovou a exilovou. Pro tuto práci bude důležitá literatura, která se tohoto období dotýká, ale většinou nenáleží k žádnému z výše uvedených proudů. Ve většině případů totiž tyto knihy byly vydány až po pádu režimu, tzn. po roce 1989. Jedná se o knihy různých žánrů a forem, které jsou svědectvím o tehdejšímu režimu a o tom, jak se trestala nepohodlnost. Tento druh literatury také ukazuje, že ne vždy je ten, který si odpykává trest, opravdovým zločincem. Neopomenutelnou stránkou těchto knih je také varování, které ovšem ne vždy musí fungovat.

Přestože případy, které v následující části představím, nejsou obecně známé tak, jako monstrprocesy s Rudolfem Slánským nebo Miladou Horákovou, o důležitosti tohoto tématu jistě není pochyb, protože malé dějiny jednotlivců tvoří dějiny národa.

---

¹¹ HODROVÁ, Daniela. Vězení jako místo přístupu k bytí. In *Česká literatura* 43, 1995, č. 1, s. 24. ISSN 0009-0468.

¹² Tamtéž, s. 24.

¹³ Tamtéž, s. 31.

Důkazem jsou také publikace pojednávající o spisovatelích a jejich dílech, která vznikla právě díky zkušenosti s vězením. Jednou z takových je i sborník příspěvků z konference „Literatura ve vězení a exilu – vězení a exil v literatuře“ s názvem *Literatura, vězení, exil*, z roku 1997. Sborník obsahuje i příspěvky lidí, kteří sami vězením prošli, napsali o tom svědectví a poskytli vlastní pohled na tuto problematiku. Například Ivan Binar svůj příspěvek začíná slovy: „*Literatura na rozdíl od ostatních uměleckých kategorií se dá páchat téměř všude, za jakékoli životní situace,*“¹⁴ a to je podle mě také jedním z důvodů, proč i lidé bez literárních ambicí napsali knihu o svém pobytu za mřížemi. Dalšími takovými důvody pro psaní v době, či o době, kterou člověk prožil ve vězení, je bezpochyby také útek z vězeňské každodenní reality a vypořádání se s prožitými zážitky.

Dalším sborníkem, který je jistě vhodné zmínit, je sborník ke konferenci a výstavě s názvem *Spisovatelé za mřížemi* z roku 2017. Ten se zabývá hned několika osudy spisovatelů, kteří byli donuceni prožít část života za mřížemi.

Dalšími tituly, které bych ráda představila, jsou knihy, jež vycházejí z dobové dokumentace. Jako první, která zároveň pojednává i o pardubické věznici, je kniha *Z letopisů třetího odboje* z roku 1992 a jejíž autorkou je Zora Dvořáková. Další, splňující zmíněná kritéria, je kniha Tomáše Bursíka *Ztratily jsme mnoho času...Ale ne sebe!* s podtitulem *Životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století* z roku 2006. Do třetice doplním knihu, která vznikla díky projektu společnosti Člověk v tísni s názvem *Příběhy bezpráví z vězeňských spisů*. Ta se snaží ukázat, jak různorodí lidé se ocitali za mřížemi.

V dalších kapitolách proto postupně představím vybrané autorky včetně jejich děl. Bude se jednat o autorky dopisů a vzpomínkových knih. Dopisy jsem zvolila, protože u nich nebylo původně zamýšleno, že budou vydány a čteny i někým jiným, kromě těch, komu byly adresovány. Proto jsou podle mého názoru jedinečným autentickým zdrojem informací. Dopisy jsou také svědectvím o pisateli a jeho okolí v čase, kdy byly napsány. Nevýhodou

---

¹⁴ BINAR, Ivan. O užitečnosti literatury pro zachování duševního zdraví. In VACÍK, Miloš (ed.). *Literatura, vězení, exil: [sborník příspěvků z konference „Literatura ve vězení a exilu – vězení a exil v literatuře“, konané 29.2.-2.3. 1996 v Praze]*. Praha: Nadace Readers International a České centrum Mezinárodního PEN klubu, 1997, s. 75. ISBN 80-901813-3-3.

korrespondence ovšem může být její nenávaznost a neúplnost. Dopis jako pramen totiž poskytuje jak objektivní, tak subjektivní fakta.¹⁵ Dopisy mohou být mimo jiné také dokladem „materializované paměti“.¹⁶

Vzpomínkové knihy jsem zvolila, protože i přes možnost rozostření některých detailů jsou jasnou výpovědí o nelehkém životě a jsou asi nejméně zatíženy uměleckými cíli, jež mají například básnické sbírky. Taky jsou, oproti právě básnickým sbírkám, surovější, a tolik se neskrývají za eufemismy.

---

¹⁵ LENDEROVÁ, Milena. Chvála deníků a dopisů. In *Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Supplement 9 (2004), Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto) literární vyjádření? Sborník příspěvků z 3. adventního kulatého stolu*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice – Fakulta humanitních studií, 2004, s. 25-26. ISBN 80-7194-650-8.

¹⁶ SLABÁKOVÁ, Radmila. Osobní deník – zdroj nebo tvůrce paměti? In *Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Supplement 9 (2004), Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto) literární vyjádření? Sborník příspěvků z 3. adventního kulatého stolu*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice – Fakulta humanitních studií, 2004, s. 25-26. ISBN 80-7194-650-8.

3. Historie věznice v Pardubicích

Stejně tak, jak jsem představila historii literárního vězení, představím také historii fyzického místa. To jako skutečná instituce tvoří skutečný prostor, kde vznikaly texty, s nimiž budu nadále pracovat.

O historii pardubické věznice pojednávají tři publikace. Tou nejstručnější je kniha *Komunistické lágry: Tábory nucené práce, nápravně pracovní tábory, pracovní útvary vězňů a internační místa duchovních 1948-1962* od Jiřího Padevěta z roku 2019, která je průvodcem představujícím komunistická vězení.

Velmi stručně o její historii pojednává již zmíněná kniha *Ztratily jsme mnoho času...Ale ne sebe!: životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století* Tomáše Bursíka. Ten se tolik nesoustředí na historii samotné věznice, jako spíše zachycení života vězenkyň za zdmi věznice a vnitřní uspořádání věznice v Pardubicích.

Poslední, ale obsáhlejší a zaměřující se pouze na historii věznice, je kniha *Historie zemské donucovací pracovny a věznice pro ženy v Pardubicích*. Knihu v roce 2006 vydala Vězeňská služba České republiky a jejími autory jsou Květoslava a Vladimír Kalábovi.

3.1 Historie v datech

Historie vězeňského zařízení v Pardubicích se datuje k 5. lednu 1888, kdy byl na českém sněmu dán souhlas ke zřízení a stavbě Zemské donucovací pracovny v Pardubicích.¹⁷ Poté autor dvoudílné kroniky města, úředník městského úřadu Vincenc Kablík, do ní k roku 1891 mimo jiné napsal: „*Dnem 1. listopadu t.r. odevzdána byla svému účelu Královská zemská donucovací pracovna v Pardubicích, která tohoto roku dostavěna byla.*“¹⁸ Ústav byl původně určen pro muže a první ženy byly dočasně umístěny do objektu věznice v roce 1945.¹⁹

---

¹⁷ KALÁBOVÁ, Květoslava a Vladimír KALÁB. *Historie zemské donucovací pracovny a věznice pro ženy v Pardubicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2006, s. 6. ISBN 80-239-7661-3.

¹⁸ Tamtéž, s. 7.

¹⁹ Tamtéž, s. 22.

V roce 1948 vznikl v prostorách pracovní tábory nucených prací pro muže a pro ženy.²⁰ Do věznic byly umístovány především ženy z Pardubického, Královehradeckého, Libereckého a Ústeckého kraje a Prahy.²¹ Od 1. května 1949 věznice začala sloužit jako trestní ústav pro ženy, který spravovalo Ministerstvo spravedlnosti. První transport politických vězeňkyň dorazil do pardubické věznice 26. března 1952.²²

Od roku 1994 začali být do věznice opět umístováni muži, kdy v pardubické věznici od 1. 1. 1994 vykonávaly tresty odsouzené ženy všech kategorií, ženy mladistvé a muži v typu věznice s dohledem a dozorem. V roce 2000 vypukly v pardubické věznici nepokoje, které pokračovaly rozhodnutím o změně profilace věznice v souvislosti s otevřením ženské věznice ve Světlé nad Sázavou. Tam také směřoval poslední transport s ženskými vězenkyněmi, který z Pardubic odjel 6. května 2004.²³

---

²⁰ KALÁBOVÁ, Květoslava a Vladimír KALÁB. *Historie zemské donucovací pracovní tábory a věznice pro ženy v Pardubicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2006, s. 22-26. ISBN 80-239-7661-3.

²¹ PADEVĚT, Jiří. *Komunistické lágry: Tábory nucené práce, nápravně pracovní tábory, pracovní útvary vězňů a internační místa duchovních 1948-1962*. Praha: Academia, 2019, s. 216. ISBN 978-80-200-2977-5.

²² BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!: životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 30-31. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR: č. 15. ISBN 80-86621-25-1.

²³ KALÁBOVÁ, Květoslava a Vladimír KALÁB. *Historie zemské donucovací pracovní tábory a věznice pro ženy v Pardubicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2006, s. 40-42. ISBN 80-239-7661-3.

4. Vojtěcha Hasmandová

Vojtěcha Hasmandová zanechala svou stopu v historii neochvějnou vírou, jíž neotřásl ani komunistický režim. O jejím vlivu do dnešních dní vypovídá množství publikací, které o Matce Vojtěše vznikly. Jako první vznikla kniha *Láska smrti nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*, kterou sestavily řeholní sestry v čele s Kupkovou Inviolatou. Kniha vznikla jako nekrolog rok po smrti Matky Vojtěchy²⁴, tedy v roce 1989, a dočkala se čtyř vydání, kdy poslední vyšlo v roce 2013. Jako další vyšel v roce 1992 životopisný román s názvem *Matka Vojtěcha: vyprávění o velké služebnici Boží*, ten se v roce 2013 dočkal přepracování v podobě druhého vydání. V roce 2010 vyšla kniha s názvem *Novéna se služebnicí Boží matkou Vojtěchou Hasmandovou* od Češíkové Remigie a Josefa Laštovici. V roce 2011 se o Vojtěše Hasmandové psalo i v knize *Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století*, kterou vydalo brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury.²⁵ V roce 2013 vyšly hned dvě nové publikace, a to kniha *Matka Vojtěcha služebnice Boží, statečný svědek víry* od Češíkové Remigie a kniha *Jsem v dlani Boží, dopisy z vězení*, kde je autorství uznáno Vojtěše Hasmandové. Dopisy uspořádala Češíková Remigie. Jako prozatím poslední vyšla kniha *Vedena Duchem svatým*, opět od Remigie Češíkové.

Matka Vojtěcha má také vlastní webové stránky www.matkavojtecha.cz, kde jsou ke stažení veškeré publikace zabývající se Matkou Vojtěchou a další informace.

Osobně jsem se rozhodla čerpat především z knihy *Láska smrti nekončí*, v níž jsou obsažena i svědectví řeholních sester, která vypovídají o životě Matky Vojtěchy. Dále z knihy *Matka Vojtěcha služebnice Boží, statečný svědek víry*, která je uspořádána do jednotlivých období života Matky Vojtěchy včetně přesných časových údajů. Jako třetí hlavní zdroj o životě Matky Vojtěchy jsem zvolila nejnovější publikaci *Vedena Duchem Svatým*, což je sborník z konference uskutečněné 14. září 2013.²⁶ V neposlední řadě jsem vycházela z knihy *Jsem v dlani Boží, dopisy z vězení*, v níž jsou sebrané dopisy Matky Vojtěchy.

---

²⁴ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrti nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 1. ISBN 978-80-7195-704-1.

²⁵ ČEŠÍKOVÁ, Remigie. *Vedena Duchem Svatým: Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 26. ISBN 978-80-7195-856-7.

²⁶ Tamtéž, s. 9.

4.1 Život Vojtěchy Hasmandové

Vojtěcha Hasmandová, rodným jménem Antonie Hasmandová, se narodila 25. března 1914 v Huštěnovicích. Měla šest sourozenců a dvě z jejích sester se, stejně jako Vojtěcha, staly boromejkami.²⁷ Přesněji to byly její dvě starší sestry Františka a Anna Hasmandová, později známé jako sestra Simeona a sestra Emilie.²⁸

V letech 1920-1925 byla žačkou obecné školy v Huštěnovicích. Od roku 1929 navštěvovala Učitelství u sv. Anny v Praze, zvaný „Pod Petřínem“.²⁹ 12. června 1933 ukončila studium maturitou a byla tak způsobilá učit na veřejných obecných školách.³⁰ Do noviciátu vstoupila 14. srpna 1933 a přijala jméno Vojtěcha. První sliby složila v Praze 15. srpna 1935 a doživotní sliby složila 19. března 1940.³¹ Od listopadu roku 1942 do konce srpna roku 1945 se starala o zraněné vojáky. Po válce nastoupila do klášterní dívčí školy v Brně-Líšni, kde od 1. září 1947³² působila jako ředitelka až do 11. února 1949, kdy byly církevní školy uzavřeny.³³

Za ukrývání mladého františkána byl na Vojtěchu Hasmandovou 9. září 1952 vydán zatykač. Zatčena byla o den později. Hlavní přelíčení případu s Vojtěchou Hasmandovou a dalšími členy církve se konalo ve dnech 17. až 19. září 1953. Vojtěcha Hasmandová byla 19. září odsouzena pro velezradu k osmi letům vězení. K výkonu trestu nastoupila 5. listopadu 1953.³⁴

---

²⁷ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 15. ISBN 978-80-86673-32-5.

²⁸ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 8. ISBN 978-80-7195-704-1.

²⁹ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 15, 25. ISBN 978-80-86673-32-5.

³⁰ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 26. ISBN 978-80-7195-704-1.

³¹ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 31. ISBN 978-80-86673-32-5.

³² KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 40. ISBN 978-80-7195-704-1.

³³ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 32. ISBN 978-80-86673-32-5.

³⁴ Tamtéž, s. 39.

Dne 29. června 1956 napsala spolu s jedenácti spoluvězeňkyněmi z Pardubic dopis, který byl protestem proti omezování občanských a náboženských svobod ve věznici, adresovaný generálnímu tajemníkovi OSN Dagu Hammarskjöldovi při příležitosti jeho návštěvy v Československu.³⁵ Za tento čin byla přeložena do věznice v Praze na Pankráci.³⁶

Podmíněně propuštěna byla na základě prezidentské amnestie ze dne 9. května 1960.³⁷ Po propuštění byla poslána do komunity ve Vidnavě.³⁸ Během svého působení ve Vidnavě, podle řádového zvyku, napsala řádky o svém dosavadním životě.³⁹ Během pobytu zde Matka Vojtěcha také absolvovala autoškolu a získala řidičské oprávnění.⁴⁰

1. října 1969 začala působit jako představená vidnavské komunity.⁴¹ 11. října 1970 byla založena mezinárodní Federace sester boromejek.⁴² Při sepsání Stanov a Základního pravidla pro Federaci SCB byla přítomna také Matka Vojtěcha.⁴³ V letech 1971, 1977 a 1984 navštívila město Nancy, kde vznikla Federace boromejek.⁴⁴

Poté byla znovuzvolena představenou komunity ještě dvakrát, a to 2. července 1976 a 12. července 1982.⁴⁵ Dne 8. července roku 1970 byla na Hradišti u Znojma zvolena generální

---

³⁵ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 41. ISBN 978-80-86673-32-5.

³⁶ Tamtéž, s. 43.

³⁷ Tamtéž, s. 44.

³⁸ Tamtéž, s. 47.

³⁹ Tamtéž, s. 53.

⁴⁰ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 69. ISBN 978-80-7195-704-1.

⁴¹ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 53. ISBN 978-80-86673-32-5.

⁴² KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 78. ISBN 978-80-7195-704-1.

⁴³ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 57. ISBN 978-80-86673-32-5.

⁴⁴ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 78, 80, 84. ISBN 978-80-7195-704-1.

⁴⁵ Tamtéž, s. 71-72.

představenou Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.⁴⁶ Díky tomu v roce 1979 navštívila Řím.⁴⁷ Tuto funkci zastávala 17 let a 7 měsíců.⁴⁸

Během svého působení v čele společenství boromejek šířila mezi sestrami obecné nauky církve o řeholním životě, aby prohloubila jejich vědomí o správnosti zasvěcení života církvi.⁴⁹ Tyto obecné nauky, nazývané Konstituce, získávala a množila, aby se dostaly ke každé sestře.⁵⁰

V roce 1985 napsala Matka Vojtěcha dopis předsedovi Federální vlády Lubomíru Štrougalovi, ve kterém požadovala, aby bylo povoleno přijímat novicky. O dva roky později napsala dopis prezidentu republiky, kterým byl v tu dobu Gustav Husák, v němž také požadovala povolení přijímání novic.⁵¹

V listopadu roku 1987 jí byl diagnostikován zhoubný nádor na plicích. Vojtěcha Hasmandová zemřela 21. ledna 1988.⁵² Dne 26. listopadu 1996 byl zahájen kanonizační proces a 6. prosince 2014 byla papežem Františkem prohlášena za ctihodnou.⁵³

4.2 Jsem v dlani Boží

Jsem v dlani Boží je kniha obsahující sebrané dopisy Matky Vojtěchy Hasmandové nejen z doby, kdy byla vězněna, ale také z doby po propuštění, kdy ovšem stále byla pod dohledem Státní bezpečnosti. V této kapitole bude pohlíženo pouze na dopisy z dob, kdy byla

---

⁴⁶ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrti nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 70. ISBN 978-80-7195-704-1.

⁴⁷ Tamtéž, s. 83.

⁴⁸ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 65. ISBN 978-80-86673-32-5.

⁴⁹ Tamtéž, s. 57.

⁵⁰ KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrti nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 76-77. ISBN 978-80-7195-704-1.

⁵¹ ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013, s. 61. ISBN 978-80-86673-32-5.

⁵² Tamtéž, s. 63-65.

⁵³ *Chronologie života Matky Vojtěchy Hasmandové: s účinností od 13.12. 2015* [online]. [cit. 16.11.2021]. Praha: Postulace Matky Vojtěchy Hasmandové 2015. URL: https://www.matkavojtecha.cz/download/Soubory/WeboveStranky/CZ/Dokumenty/Chronologie_zivota_MV.pdflogie_zivota_MV.doc (matkavojtecha.cz).

Matka Vojtěcha vězněna v Pardubické věznici, tj. v letech 1953-1956 a 1958-1960, než byla z vězení propuštěna.

Knihy obsahuje i ty dopisy, které zůstaly ve vězeňském spise Matky Vojtěchy a nebyly odeslány. Sbírkou jejích dopisů z vězení obsahuje okolo 140 dopisů. Další neméně důležitý fakt, který je potřeba zmínit, je ten, že některé z jejích dopisů se nedochovaly.⁵⁴ To je, vzhledem k panujícímu režimu a době, která již uplynula od doby, kdy Matka Vojtěcha své dopisy psala, pochopitelné.

V pardubické věznici měla, stejně jako všichni ostatní, založen svůj osobní spis a bylo jí přiděleno základní číslo 2669 a 141.⁵⁵

V první řadě se zaměřím na dopisy Matky Vojtěchy obecně. Hned ze začátku si lze všimnout, že nejčastěji používala oslovení „*Moji nejdražší*“. Je očividné, že dopisy byly adresované celé široké rodině, a to i z důvodu omezených možností psaní dopisů. Toto oslovení také ukazuje, jak blízká si se zbytkem rodiny byla.

Vedle toho se také samozřejmě obracela jmenovitě na konkrétní členy rodiny. Ve svých dopisech obvykle oslovovala svého bratra Augustína. V dopisech pak především jako „*Gusta*“ nebo „*Gusteček*“. Více přezdivek měla také pro své sestry, které byly jak rodné, tak řádové. Například sestru Emilii oslovovala jako „*Emilku*“, ale často také rodným jménem „*Anna*“, případně „*Anička*“.⁵⁶ Řádovou sestru Simeonu oslovovala spíše domácím jménem „*Fanyňka*“.⁵⁷ Ostatní členy většinou oslovovala především jednou přezdívkou, jako například jednu ze svých neteří Bohuslavu, kterou přezdívala „*Bolenko*“.⁵⁸ Často v jednom dopise použila více oslovení pro jednu a tutéž osobu.

---

⁵⁴ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 7. ISBN 978-80-7295-171-0.

⁵⁵ Tamtéž, s. 23.

⁵⁶ Tamtéž, s. 23.

⁵⁷ Tamtéž, s. 34.

⁵⁸ Tamtéž, s. 23.

Opakovaně se v dopisech odkazovala také na „*rodinu Karlovu*“, čímž myslela řádové spolusestry.⁵⁹ S tím souvisí také oslovení konkrétních sester zdvojnásoběním, jako by byly členkami rodiny, případně mužskou variantou jejich jména.⁶⁰ Například v dopise z 26. prosince 1958 se ptala na zdravotní stav Matky Bohumily Langerové a zároveň si stěžovala: „*Jen o Bohoušovi jste mi nic nenapsali. Je ještě na ozařování? Velmi jsem na něj myslela – hlavně včera se mi až zastýskalo.*“⁶¹

Přesto ne ke všem jménům z jejich dopisů se podařilo dohledat odpovídající osobu. Konkrétním případem je „*David*“, jehož často nechává pozdravovat.⁶²

Pro sebe naopak žádnou přezdívku nepoužívala a dopisy podepisovala především jako „*Vaše Vojtěcha*“.

Za oslovením často následoval dodatek, který zase dokazuje, jak silná její víra v Boha byla, a to „*pokoj a láska Boží Vám*“. Dodatek se objevuje v několika variantách, proto jsem si dovolila vybrat ten, který se opakoval nejčastěji.

V následující části se zaměřím na charakteristická témata a motivy dopisů Matky Vojtěchy, jako byly praktické informace nebo nahlédnutí do života politických vězeňkyň.

O síle její víry není pochyb, protože většina jejich dopisů obsahuje zmínku, že se denně modlí za všechny své rodinné příslušníky.

Důležitým tématem jejich dopisů jsou také přání. Přála všem konkrétně k narozeninám i jmenným svátkům a hromadně ke svátkům náboženským, jako jsou Vánoce a Velikonoce. Vedle toho přála také k životním událostem, jako bylo například uzavření sňatku nebo narození dítěte. Snažila se na nikoho nezapomenout, a pokud se tomu tak stalo, ať už kvůli vlastní

---

⁵⁹ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 24. ISBN 978-80-7295-171-0.

⁶⁰ Tamtéž, s. 43.

⁶¹ Tamtéž, s. 217.

⁶² Tamtéž, s. 7.

paměti, nebo protože se daná příležitost, k níž chtěla popřát, stala v době, kdy nemohla psát, v následujícím dopise tuto skutečnost napravila. Tak je tomu také v dopise z 29. června 1955, v němž dodatečně přeje švagrové s dovětkem „*Stydím se, drahá Toničko, ale věřte, že to zapomenutí je vždy jen na papíře.*“⁶³

Trvala na tom, aby ji rodina psala podrobnosti z jejich života, v čemž jistě sama spatřovala formu úniku, ale také to svědčí o pevných rodinných poutech. Ve většině dopisů se snažila každému blízkému členu rodiny věnovat alespoň zmínku. To ale nebylo možné, a tak často nechávala ty, k nimž v dopisech nehovořila přímo, alespoň pozdravovat.

Kromě důležitých událostí si udržovala také přehled o zdraví svých rodin – biologické i duchovní. Zdraví ostatních pro ni bylo velmi důležité, jak bylo nastíněno už výše. Což je ovšem paradoxní, vzhledem k tomu, že svůj zdravotní stav často zamlčovala. Například v roce 1954 se v jejím osobním spise z 18. ledna objevil popis jejího zdravotního stavu, který zněl: „*chronický zánět ledvin, Tbc plic III a zánět očí*“.⁶⁴ V dopisech o tom mlčela.

Pokud svůj zdravotní stav nezamlčovala, rozhodně rodinu přesvědčovala, že si nemusí dělat starosti. V dopise z 29. března 1956 se k tomu pak stavěla následovně: „*Jsem zdravá a ani nechápu ty stálé úzkosti Vaše o mne, zvláště o zdraví. Vždyť právě zde je nejméně důvodů k obavám. Odpusťte, ale vždycky v tomto případě lituji, že několik řádků je psáno zbytečně.*“⁶⁵

V jednom dopise dokonce napsala sestře Simeoně: „*Když si večer trochu cvičím, abych si udržela fyzickou sílu, vzpomínám často na Tebe, kdyby ses mohla i Ty takto rozhýbat, rozcvičit a zahřát se. Proto se nade mnou nermuť, mám zase jiné výhody, lituji naopak Tebe, ale věřím a těším se, že se brzy uzdravíš!*“⁶⁶ A pokud už musela přiznat, že nějaký zdravotní problém má, často jeho rozsah snižovala, případně se snažila přizpůsobit situaci, jako například v situaci, kdy se jí zhoršoval zrak a potřebovala nové brýle. Tuto situaci objasňuje v dopise z 17. října 1955 „*Rozesmála jsem se těm brýlím a děkovala nejasnosti optikově, pokud*

---

⁶³ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 42. ISBN 978-80-7295-171-0.

⁶⁴ Tamtéž, s. 27.

⁶⁵ Tamtéž, s. 67.

⁶⁶ Tamtéž, s. 64-65.

jde o dioptrie + a -. Totiž: mám už nyní +2 dioptrie a jsou mi slabé. Potřebovala bych, zvláště při soumraku nebo oblačném počasí nebo elektrickém osvětlení, + 2¹/₂ dioptrie. Mezi tím mě ale vzali do Pardubické nemocnice na oční. Paní doktorka předepsala trojky (to dostanu z pojišťovny). Jsou sice pro mne moc silné, ale paní doktor je toho názoru, že po čase budu potřebovat stejně silnější, takže mi je raději předepíše teď. Nemám z toho radost, poněvadž při vypůjčení trojek jsem opravdu cítila, že jsou moc silné, ale zvyknu si snad.“⁶⁷

Podobná situace se opakovala v prvním dopise po návratu do Pardubic z 26. září 1958, kdy si stěžovala na otékající nohy a požádala kromě vložek do bot také o ortopedickou obuv.⁶⁸ Později totiž na tento problém navázala v dopise ze svátku sv. Bruna 1958, kde se zabývala onou ortopedickou obuví a napsala: „*Prosím Tě, kup ty boty jednoduché, černé (aspoň je budu i později používat) s polovysokým podpatkem – střevíce. [...] Těším se na ně, protože je potřebuji. Jinak jsem zdravá, naprosto se o mne nebojte.*“⁶⁹

Ve svých dopisech se také hojně zmiňovala o stesku, který pociťovala, protože byla odtržena od rodin. Zároveň také doufala, že se za ni rodina, v tomto případě spíše ta biologická, nestydí, a že pro ni není zátěží. Také se své rodině svěřovala se svým vnitřním rozpoložením, z čehož je opět zřejmé, jak důležitá pro ni její rodina byla. 28. března 1955 napsala v souvislosti s blížící se návštěvou: „*Myslívám si, že jsem už jako skála – a stačí, abych nahlédla na Vaše obtíže nebo bolest neb uviděla někoho z drahých mých po dlouhé době – a ze skály je zřícenina, že?*“⁷⁰

Jisté je, že toto rozpoložení nevnímala pouze ona sama, protože její dopisy jsou především výpovědí o vztazích, které mezi sebou ženy spoluvězenkyně měly. Kromě pevných pout mezi vězeňkyněmi je tento faktor také ukazatelem nedostatečného soukromí.

Poprvé se o vzájemném sdílení životních příběhů zmínila v dopise z 25. června 1955, kdy se svěřila: „*I zde už dávno vědí, jací jsme byli smíškové, kteří kazili i zpěv i modlitbu. [...]* Plavbu

---

⁶⁷ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 56. ISBN 978-80-7295-171-0.

⁶⁸ Tamtéž, s. 213.

⁶⁹ Tamtéž, s. 215.

⁷⁰ Tamtéž, s. 35.

po lodičce i její katastrofu jsem, Gustečku, taky už zde vyprávěla.“⁷¹ Hned následující dopis je důkazem toho, že ženy ve vězení sdílely také neradostné okamžiky. Reagovala v něm také na obdržené parte „tetičky Spáčilové“, kdy s rodinou sdílela následující řádky: „*A protože zde radost jednoho prožívá celé okolí, i v bolesti člověk není osamělý. Známe podrobně navzájem své příbuzné, máme je rádi jako své drahé.*“⁷²

Tyto ženy spolu ovšem sdílely mnohem více, jak ukazuje například dopis z 9. srpna 1955, v němž děkuje za fotografie ze svatby své neteře „Lidušky“, kdy napsala: „*Libili se však nejen mně. Musíte si představit, že na ty obrázky se upíraly oči mnohých – a odborníků, ale vše končilo jen chvalozpěvem. Ovšem – dívat se zde na fotografie není tak jednoduché. Rozebírají se nejen rysy, celkový výraz či oblečení, ale z toho všeho se usuzuje na charakter, odhadují se duchovní i duševní přednosti, sklony kladu i záporu, vystihují se záliby a konečně se myslí na budoucnost a potomstvo. Protože Emilka nešetřila chválou na Jeníka, byl z toho nakonec velký spor, která že země má to vyvolení – tak hodné muže: zda Čechy či Morava. Zapomněla jsem totiž, odkud Jeník je. Tvrdila jsem, že ze Strážnice na Moravě, ale část mého drahého prostředí mě okřikovala, že jsem prý kdysi řekla, že z Čech, že prý chci jen Moravě nadržovat... Jen jsem musela závěrem slíbit, že to zjistím a přesně zodpovím... Jistě chápete, že lidé našeho druhu se dovedou ze všeho radovat, všemu se zasmějí. Máme se navzájem rády a radost jedné je radostí všech. Člověk se zde vžívá i do ovzduší, které neznal, učí se rozumět a chápat záliby druhých, aby ukázal lásku a blízkost srdcí, překlenul rozdílnost názorů. A věřte, jsou to nezaplacené zkušenosti, velký přínos do života, jeho hlubší pochopení – a za toto je nutné dávat daň Bohu i lidem.*“⁷³

Sdílely se ovšem také zážitky z návštěv, o čemž se Matka Vojtěcha rozepsala ve více dopisech, ale v dopise z 24. ledna 1956 to shrnula slovy: „*Je to vždy bouře járotu, protože my zde své radosti z dopisů a návštěv prožíváme společně.*“⁷⁴

---

⁷¹ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 41. ISBN-978-80-7295-171-0.

⁷² Tamtéž, s. 42.

⁷³ Tamtéž, s. 48-49.

⁷⁴ Tamtéž, s. 65.

Mezi ty praktičtější věci, které ve svých dopisech Matka Vojtěcha zachytila, byla také finanční stránka pobytu ve vězení. Tu řešila například hned v prvním dopise z Pardubic z 27. září 1953, kdy požádala rodinu, aby ji poslali „*jen nějaké peníze na drobnosti*“.⁷⁵ Několikrát děkovala za peníze bratru Augustýnovi⁷⁶ a v několika málo případech o peníze prosila, protože byla „*finančně na dně*“.⁷⁷ V jiném dopise, již zde zmíněném, z 26. září 1958, také rodině napsala, aby jí peníze neposílali, a že dokonce své sestře vrátila 200 Kčs.⁷⁸

Další praktickou stránkou jejích dopisů jsou instrukce k zasílání dopisů i balíčků a návštěvám. Ve výše uvedeném dopise z 27. září 1953 rodinu instruovala následovně: „*Mohu psát a přijmout dopis vždy jednou za měsíc. V dopise budete mít nálepku, že je dopis povolen. Bez ní dopis nedojde. Nálepku přilepte do levého rohu na obálku, kde je adresa. Na druhé straně obálky musí být vždy zpáteční adresa odesilatele. Korespondenční lístky a pohlednice neposílejte, musely by mít také nálepku. Návštěvu budu mít povolenou vždy za 6 týdnů.*“⁷⁹

Další změnu v zasílání dopisů zmínila v dopise z 24. dubna 1955, kdy chtěla popřát své neteři Lidušce ke svatbě se slovy: „*My totiž smíme psát každý týden a týdně dostávat psaní od Vás. Ovšem – když se opozdím, třeba i dva měsíce, nic se nelekejte. Jen ještě malá změna:*

- 1. na obálku nepišťte moje jméno, nýbrž jen: Poštovní úřad Pardubice B/10,*
- 2. jméno i mé kmenové číslo 141 napište dovnitř nahoru na 1. str. dopisu,*
- 3. zpáteční adresu nepišťte na obálku, ale na konec dopisu,*
- 4. o návštěvy nežádejte, to obstaráme my, a vždy za 3 měsíce, ale budou asi delší.*

Jen mi v dopise napište, koho mám určit, dělá mi starosti, abych Vám nerušila plán.“⁸⁰

---

⁷⁵ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 23. ISBN 978-80-7295-171-0.

⁷⁶ Tamtéž, s. 26.

⁷⁷ Tamtéž, s. 38.

⁷⁸ Tamtéž, s. 213-214.

⁷⁹ Tamtéž, s. 23.

⁸⁰ Tamtéž, s. 37.

V souvislosti s touto změnou opakovaně rodině připomínala pravidla psaní dopisů a upozorňovala na to, co dělat nemají. Například 19. července 1955 k rozloučení přidala poznámku: „*Nepišťe na obálku mé jméno ani zpáteční adresu!*“⁸¹

V zabaveném dopise z 6. listopadu 1955, který rodině nebyl odeslán, napsala: „*Jde o tu korespondenci. Smíte psát sice všichni, ale odesílatel může být jen Gusteček nebo Emilka, prostě jen dva ze sourozenců – vůbec příbuzných. Ti ostatní se mohou jen přidružit. Tak jsem v posledních třech měsících nedostala Vaše 4 dopisy. Prý nepovolený odesílatel.*“⁸²

Vedle dopisů, které Matka Vojtěcha nemohla odeslat, byly i takové, jež nemohla přijmout. Zmínila se o tom i v dopise z 29. března 1956: „*Jen 20. března jsem se smutně dívala na prázdnou obálku se dvěma známkami po 30 h s poznámkou ‚dopis závadný‘.*“⁸³

Poslední zmínka o systému psaní dopisů je v tom, který napsala po návratu do pardubické věznice: „*Vždyť právě jsem se úplně ztotožnila s myšlenkou, že už tomu nebude jako v Praze, kde jste mi mohli všichni sourozenci psát.*“⁸⁴

Z jejích dopisů je zřejmé, že v balíčcích požadovala především oblečení nebo zdravotní pomůcky. Zdravotní balíček, kromě doby po přesunu zpět do Pardubic, řešila už v roce 1953. O jaké zdravotní pomůcky konkrétně mělo jít, nenapsala. V dopise z 9. října 1955 pak balíček s prádlem konkretizovala: „*Nesmí to být tepláky, nýbrž prádlo místo tepláků a svetru, proto dvojmo.*“⁸⁵

Zpočátku ve svých dopisech odmítala návštěvy. V dopise z 26. října 1953 se o tomto zmiňuje hned dvakrát: „*Je to ale moc daleko a s tím i velký náklad, proto vůbec nežádám, abyste*

---

⁸¹ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 46. ISBN-978-80-7295-171-0.

⁸² Tamtéž, s. 57.

⁸³ Tamtéž, s. 68.

⁸⁴ Tamtéž, s. 213.

⁸⁵ Tamtéž, s. 55.

za mnou jezdili.“ O pár řádků dále pak dodává: „*S tou návštěvou bych byla skoro raději, kdybyste nejezdili, přes to, že Vás tak ráda vidím, stojí to moc peněz a Vy je nemáte.*“⁸⁶

Později ovšem za návštěvy ve svých dopisech děkovala a často informovala o možnostech další návštěvy nebo o tom, komu bude umožněno se na návštěvu dostavit.

O tom, že jí byly zastaveny veškeré výhody v podobě odesílání i přijímání dopisů a návštěv, se otevřeně zmínila pouze jednou. Tato zmínka je důkazem toho, jak byly vězeňkyně trestány. Bylo to v dopise z 3. srpna 1956 poté, co spolu s dalšími napsala dopis generálnímu tajemníkovi OSN a předtím, než byla za tento čin převezena do věznice v Praze. Výhody jí tenkrát byly odebrány v období od 11. července do 11. října 1956.⁸⁷

František Schildberger v knize *Vedena Duchem Svatým* výstižně shrnul, že její dopisy „*překypují pozorností, kontaktem a láskou.*“⁸⁸ Vedle těchto faktorů jsou hlavními rysy jejich dopisů také péče o ostatní, dobrá nálada, radost z tvorby a odevzdanost do vůle Boží.⁸⁹

S tímto se nedá než souhlasit, protože z dopisů Matky Vojtěchy jasně vyplývá především její láska k rodině, pokrevní i duchovní a zároveň naprostá odevzdanost Bohu a Boží vůli. Z jejich dopisů je cítit dobrá nálada, radost z možnosti psát dopisy a prohlubovat mezilidská pouta i za zdmi věznice.

Vcelku tedy Matka Vojtěcha ve svých dopisech nezachycovala vnitřní fungování věznice, což je vzhledem k všudy přítomné cenzuře a snaze zmírnit rodinné obavy zcela pochopitelné. Co ovšem zachytila s naprostou otevřeností je fakt, že vězení sloužilo také jako místo, kde se vytvářela silná pouta a jako místo, kde byla sounáležitost nejen nevyhnutelná, ale také východiskem pro přežití situace, v níž se Matka Vojtěcha a další odsouzené nacházely.

---

⁸⁶ HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013, s. 24. ISBN-978-80-7295-171-0.

⁸⁷ Tamtéž, s. 80-81.

⁸⁸ ČEŠÍKOVÁ, Remigie. *Vedena Duchem Svatým: Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 60. ISBN 978-80-7195-856-7.

⁸⁹ Tamtéž, s. 60, 61, 63, 65.

5. Růžena Vacková

O velikosti osobnosti, jakou byla Růžena Vacková se lze dočíst ve více zdrojích. Nejvíce se toho o životě Růženy Vackové lze dozvědět z článků, které vyšly k výročí jejího života.⁹⁰ Tuto problematiku se pokusily změnit Naděžda Morávková a Michaela Pochybová v knize *Růžena Vacková: historička statečného srdce*, v níž zpracovaly příběh jejího života s konkrétními daty a stručný přehled jejího celoživotního díla. Další knihou, která se obsáhle zabývá celým jejím životem, je životopisný román od Mileny Štráfeldové s názvem *Trestankyně: Příběh Růženy Vackové*. Stručněji o jejím životě pojednává kniha *Jménem republiky: osm případů zvláště komunistické justice*, ta se ovšem podrobně věnuje procesu, v němž byla Růžena Vacková odsouzena. Tomuto procesu se také věnuje dříve zmíněný sborník *Spisovatelé za mřížemi*. Jejímu dílu se věnovali Josef Vojvodík a Marie Langerová v knize *Patos v českém umění, poezii a umělecko-estetickém myšlení čtyřicátých let 20. století*. O tom, jaký vliv měla na své spoluvězenkyně, se zmiňuje i Božena Kuklová-Jišová ve své vzpomínkové knize *Krásná nemá paní*.

Český rozhlas jí zařadil také do svého populárně-naučného seriálu *Osudové ženy*.

Jako základ pro životopis Růženy Vackové jsem zvolila zromantizovanou podobu jejího životopisu *Trestankyně* od Mileny Štráfeldové. Tento životopisný román jsem ověřila a doplnila o chybějící data v knize *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Tyto dvě knihy jsou jak v mé práci, tak v obecném hledisku hlavními zdroji informací o jejím životě. Konkrétnosti o jejím případě jsem přebírala především z knihy *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*.

5.1 Život Růženy Vackové

Růžena Vacková se narodila do rodiny doc. MUDr. Bohumila Vacka a Růženy Vackové 23. dubna 1907.⁹¹ V roce 1907 nastoupila do obecné dívčí školy ve Velkém Meziříčí. V roce 1911 se rodina kvůli pracovním podmínkám otce přestěhovala do Vyškova, kde nastoupila ke studiu na tamní gymnázium, stejně jako chlapci z její třídy navštěvovala

---

⁹⁰ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 4. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

⁹¹ Tamtéž, s. 10.

český jazyk, němčinu, řečtinu, latinu, matematiku, zeměpis, dějepis i náboženství. Vedle toho navštěvovala také kreslířnu a hudební výchovu. Vynechávala pouze tělocvik, místo něhož chodila do Sokola.⁹²

V roce 1920 začala studovat filozofii a dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.⁹³ Díky své disertační práci *Studie k vývoji portrétů*⁹⁴ byla 14. března 1925 promována doktorkou filozofie a poté odjela do Říma, kde sbírala podklady pro svou habilitační práci⁹⁵ s názvem *Římské historické reliéfy*, která se dočkala svou svazků. První s názvem *Formální vývoj* vyšel v roce 1929 a druhý, *Obsahový vývoj*, vyšel v roce 1936.⁹⁶

V roce 1930 byla habilitována jako soukromá docentka klasické archeologie. Od doby, kdy začala učit, pořádala ve svém bytě každé pondělí schůzky, na nichž se scházeli její univerzitní kolegové, studenti, spisovatelé a další umělci.⁹⁷

V roce 1938 u sebe ubytovala několik Čechů, kteří se museli odstěhovat ze svých domovů v pohraničí.⁹⁸ Když byly v roce 1939 uzavřeny vysoké školy, soustředila svou práci v redakci Slovníku jazyka českého a byla jí vydána kniha *Sokrates, vychovatel národa*.⁹⁹ Vedle toho

---

⁹² ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 14-42. ISBN 978-80-204-3999-4.

⁹³ Tamtéž, s. 71-73.

⁹⁴ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 13. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

⁹⁵ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 101. ISBN 978-80-204-3999-4.

⁹⁶ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 14. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

⁹⁷ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 140-155. ISBN 978-80-204-3999-4.

⁹⁸ Tamtéž, s. 169.

⁹⁹ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 17,87. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

přenášela součástky tajné vysílačky „*Voláme č. 15*“;¹⁰⁰ tou měly být předávány informace o místech výroby stíhaček V-2.¹⁰¹

V roce 1941 gestapo zatklo jejího bratra, primáře tábořské nemocnice, Vladimíra Vacka a jejího švagra Alexandra Gjuriče, kteří byli popraveni roku 1944.¹⁰² V důsledku toho jí ještě téhož roku zemřela matka.¹⁰³ Dne 2. února 1945 byla Růžena Vacková zatčena gestapem. Díky květnovému povstání ovšem unikla trestu smrti.¹⁰⁴ Poprava jejích blízkých a pobyt ve vězení ji přivedl ke konverzi ke katolictví.¹⁰⁵

14. září 1947 byla Růžena Vacková, jako teprve druhá žena, prezidentem Edvardem Benešem jmenována univerzitní profesorkou. Stalo se tak se zpětnou platností k 1. květnu 1941. Jako jediná profesorka se 25. února 1948 zúčastnila průvodu vysokoškolských studentů na Hrad za prezidentem Benešem.¹⁰⁶ Růžena Vacková i po válce pokračovala v organizování schůzek, k čemuž se přidal kroužek náboženské výchovy mládeže.¹⁰⁷ V roce 1948 se jí ještě

---

¹⁰⁰ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 122. ISBN 978-80-87284-55-1.

¹⁰¹ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 18. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

¹⁰² ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 188-191. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹⁰³ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 164. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹⁰⁴ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 207-212. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹⁰⁵ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 164. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹⁰⁶ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 243-255. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹⁰⁷ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 125-126. ISBN 978-80-87284-55-1.

podarilo nechat publikovat svou práci *Výtvarný projev v dramatickém umění*.¹⁰⁸ Nakonec jí bylo ve školním roce 1950/1951 zakázáno přednášet.¹⁰⁹

Růžena Vacková byla zatčena 22. února¹¹⁰ na základě zatykače ze 7. února 1952. Hlavní přelíčení v procesu Oto Mádr a spol., ve kterém byla souzena také ona, se uskutečnilo ve dnech 11.-13. června 1952 před Státním soudem v Brně.¹¹¹ Růžena Vacková byla odsouzena na 22 let a propadnutí celého svého jmění a ztrátě občanských práv. Vacková se vzdala práva na odvolání.¹¹²

Růžena Vacková vystřídala několik věznic, nejdéle ovšem pobývala v Pardubicích.¹¹³ V roce 1954 se v pardubické věznici zúčastnila protestní hladovky s cílem zlepšení podmínek života ve vězení. Ve vězení Vacková započala svou vězeňskou univerzitu, kdy zájemkyním přednášela o dějinách umění. V roce 1956, dne 29. června, se připojila spolu s Vojtěchou Hasmandovou k dalším deseti vězenkyním a napsala dopis generálnímu tajemníkovi OSN Dagu Hammarskjöldovi. Stejně jako v případě Vojtěchy Hasmandové byla i ona převezena k výslechu do pankrácké věznice.¹¹⁴

---

¹⁰⁸ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 60-62. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

¹⁰⁹ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 275. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹¹⁰ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 164. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹¹¹ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvléle komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 134, 129. ISBN 978-80-87284-55-1.

¹¹² ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 297-298. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹¹³ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 40. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

¹¹⁴ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 306-342. ISBN 978-80-204-3999-4.

Opakovaně odmítala žádat při amnestiích o propuštění.¹¹⁵ Jediná příležitost, kdy požádala o opuštění věznice, byla v roce 1965 – zemřel jí otec a ona se chtěla zúčastnit jeho pohřbu.¹¹⁶ Z vězení byla propuštěna 27. dubna 1967.¹¹⁷

Po propuštění z vězení a návratu do Prahy obnovila pondělní schůzky ve svém bytě, kde se scházeli kromě původních účastníků také mladí studenti, kteří nesouhlasili s režimem, a její kolegyně z vězeňských let. Hned v roce 1968 vstoupila do klubu K-231, který sdružoval bývalé politické vězně. V roce 1969 byla rehabilitována, aby byla její rehabilitace v roce 1971 zrušena. V roce 1976 se od Josefa Zvěřiny dozvěděla o konceptu Charty 77, kterou podepsala.¹¹⁸

Růžena Vacková zemřela 14. prosince 1982.¹¹⁹ 28. října 1992 jí byl prezidentem Havlem udělen in memoriam Řád T. G. Masaryka.¹²⁰ V roce 1993 byla plně rehabilitována.¹²¹ V témže roce jí byla in memoriam Univerzitou Karlovou udělena zlatá medaile „jako ocenění projevené mravní statečnosti a jako ocenění vědeckého a pedagogického díla, jež jí nebylo totalitní mocí umožněno završit.“¹²²

V roce 1993 také byla vydána její kniha *Věda o slohu*. Během svého života také psala časopisecké příspěvky o divadle a dramatu. V deníku *Národní střed* působila jako divadelní kritička. Vedle *Národního středu* publikovala především v časopisech *Katolík*, *Vyšehrad*

---

¹¹⁵ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 45. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

¹¹⁶ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 345. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹¹⁷ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 147. ISBN 978-80-87284-55-1.

¹¹⁸ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 352-363. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹¹⁹ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 57. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

¹²⁰ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 368. ISBN 978-80-204-3999-4.

¹²¹ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 124. ISBN 978-80-87284-55-1.

¹²² VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 47. ISBN 80-238-4327-3.

a v revue *Tak*.¹²³ Přispěla také do sborníku *Žena v českém umění dramatickém*, vydaného roku 1940.¹²⁴

5.2 Ticho s ozvěnami

Ticho s ozvěnami je kniha, v níž jsou sebrané dopisy Růženy Vackové z let 1952-1967, tedy z doby jejího druhého pobytu ve vězení. Celková dopisová pozůstalost Růženy Vackové čítá okolo sedmi set dopisů. V této knize je vybraných 174 dopisů a ty jsou rozděleny do třech částí. První, nejkratší, je věnována synovcům a obsahuje 34 dopisů. Druhá, věnována sestře, čítá 47 dopisů, a třetí, nejobsáhlejší, zachycuje dopisy otci, kterých je 92.¹²⁵ V této kapitole se budu věnovat pouze těm dopisům, které vznikly ve věznici v Pardubicích.

Marie Valtrová, která dopisy uspořádala a připravila k vydání, vypustila pasáže „ryze informativního charakteru nebo takové, které opakovaně a příliš detailně nahlížejí do intimních problémů jednotlivých rodinných příslušníků“. Tyto vynechávky jsou pak označeny třemi tečkami v závorkách.¹²⁶

Stejně jako v případě Matky Vojtěchy se několik málo dopisů dochovalo pouze částečně a chybí jejich konce. Vzhledem k době, kdy tyto dopisy byly odesílány je možné, že rodině ani nepřišly kompletní, nebo se při dlouhém uložení koncové části ztratily.

Nejdříve se zaměřím na obecná fakta vyplývající z dopisů Růženy Vackové, proto se hodí začít s pozdravy. Na těch je zajímavé, že synovce často oslovovala přezdívkou „šmidlenky“, sestru „Sepluško“ nebo „sestříčko“ a v dopisech otci, které byly nejčastěji adresovány celé rodině, protože většinou bylo dovoleno psát pouze na jednu adresu¹²⁷, používala oslovení „drahouškové“. Ovšem vedle přezdívek rodině používala také přezdívkou pro svého zesnulého

---

¹²³ MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015, s. 64-81. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

¹²⁴ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 163. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹²⁵ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 168. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹²⁶ Tamtéž, s. 168.

¹²⁷ Tamtéž, s. 168.

bratra, a to „Baboček“, a pro svého zesnulého švagra „Sandy“. Přezdívku používala i pro sebe, a to „Mokoň“. Tu používala při ukončení dopisů. Vedle toho používala i různé obměny své přezdívky, jako například „Mokonička“, „M.“ nebo „Mokonice“. V neposlední řadě se také podepisovala jako „Vaše R.“ nebo klasicky *Růžena*.

Nadále rozeberu dopisy po částech, do nichž byly uspořádány.

V dopisech věnovaných synovcům po oslovení většinou následuje důvod, proč dopis napsala, například k narozeninám nebo školním zkouškám. Často jim také radila a poučovala je do života. Co je zarážející je to, že v jednom dopise svému synovci Alexandrovi otevřeně napsala: „*Lituji, že Ti (s ohledem na pana cenzora, resp. oba cenzurující) nemohu dát praktické a velmi cenné rady.*“¹²⁸ Je vskutku unikátní, že taková otevřená zmínka o cenzuře samotnou cenzurou prošla a dopis byl doručen.

Své sestře psala více a většinou bez konkrétních důvodů, nebo je alespoň neuváděla. Často v nich oslovuje i synovce, ale výjimkou nejsou ani „intimní“ dopisy. V dopisech je patrné silné náboženské přesvědčení. V dopise z 24. dubna 1956 jí dokonce napsala: „*Víš, Sepluško, byla jsi z nás všech Bohu nejvěrnější. Uvědomuji si, že Tvá věrnost ve zbožnosti pomohla i mně. Děkuji Ti, milovaná má sestřičko.*“¹²⁹ Vedle náboženských rozmluv také často sestře radila a snažila se ji morálně podporovat, aby neklesala na duchu. Také ji často chválila, například za to, jak si podle Růženy její sestra dokázala poradit, přestože byla sama se dvěma syny, nebo za její nadání pro psaní.

Také nezapomínala sestru informovat o její korespondenci s otcem a jeho druhou manželkou Marií Vackovou.¹³⁰

Jedním z témat jejích dopisů sestře je také vzpomínání, nejdříve především na bratra, kdy v dopisech dokonce nabádá synovce, aby na něj mysleli. Později vzpomíná také

---

¹²⁸ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 43. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹²⁹ Tamtéž, s. 53.

¹³⁰ Tamtéž, s. 168.

na otce – na to, jak se zúčastnila pohřbu, kde se sešla celá rodina a známí –, a jak ji toto setkání dodalo sílu: „*nanesla jsem do sebe živin, ani nevím, jak mnoho.*“¹³¹

Růžena si ovšem uvědomovala, že pro její rodinu taková situace není lehká a často se s tím sestře svěřovala. Chápala, že je pro rodinu břímě a vyčítala si to, přesto však kvůli svému přesvědčení nemohla ustoupit.

Kromě toho se ovšem nebála poukazovat na to, jaký byl život ve věznici a také o sobě často otevřeně psala jako o „politické“.

V první řadě psávala sestře o tom, že v Pardubicích má méně příležitostí psát dopisy, než tomu bylo v Pankrácké věznici.¹³² Také v dopisech sestře řešila náležitosti ohledně návštěv. V dopise z 1. ledna 1961 jí napsala: „*Jsem skoro rozhodnuta, že pokud budu v Pardubicích, že si nebudu návštěvy žádat. Vždyť ty, má drahá Sepluško, měla jsi za okupace jen a jen bolestné návštěvy u Sandyho a Babočka a je už příliš mnoho žádáno, abys taková léta prožívala ještě tolik se mnou.*“¹³³ Tento postoj ovšem nezaujímal pořad, protože v pozdějším dopise z 16. srpna 1964 už sestru nabádá, aby si návštěvy zařídili podle toho, jak mají čas.¹³⁴ Ještě později napsala, že pozvánka platí „*na měsíc a den, který se Vám bude hodit.*“¹³⁵

Vedle takovýchto praktických věcí ve svých dopisech také nastiňovala, jaký život za mřížemi doopravdy byl a s čím se politické vězenkyně musely potýkat. Kupříkladu dopis ze 17. května 1961 obsahuje zmínku o homosexualitě panující ve věznici.¹³⁶ V dopise ze 4. března 1962 se vyjádřila proti feminismu.¹³⁷ V souvislosti s tím si později stěžuje na přemíru „ženského“.¹³⁸

---

¹³¹ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 87. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹³² Tamtéž, s. 70.

¹³³ Tamtéž, s. 72.

¹³⁴ Tamtéž, s. 79.

¹³⁵ Tamtéž, s. 81.

¹³⁶ Tamtéž, s. 73.

¹³⁷ Tamtéž, s. 74.

¹³⁸ Tamtéž, s. 81.

Jakousi perličkou je i to, že se okrajově zmiňovala o vězeňské stravě, kdy své sestře napsala: „*Viš, našla se inteligentní, přemýšlející a dobrá žena, která uměla stovkám žen při velmi omezených podmínkách dát slušné jídlo, které zdraví neohrožuje, ale aspoň udržuje.*“¹³⁹ Naopak vedle toho řeší zápach a touhu po trochu ženskosti v podobě parfému: „*Ty víš, Sepluško, že jsem na parfémy nebývala, ale teď, co nutně páchnu, už tím nassátím šatstva a všeho nepostižitelným pachy, toužím po vůních až nezřízeně.*“¹⁴⁰

Jak jsem již zmínila, dopisy adresované otci byly z větší části adresované také zbytku rodiny. Většinou také řešovala praktické otázky života ve vězení, jako byly návštěvy nebo balíčky. Například v dopise z 24. listopadu 1954 prosila o kávu. Hned v následujícím dopise z 10. března 1955 za balíček děkuje a také se zmiňuje o tom, že jí bylo povoleno psát dopisy a obdržela dvacet korun na nákup.¹⁴¹

Z dopisů otci je patrné, jak blízký vztah měli. Opakovaně mu děkovala za oběť, kterou pro ni přináší a opakovaně ho také ujišťuje o jeho slohu a psaní. Vyjadřuje mu podporu týkající se jeho kontinuální práce i přes pokročilý věk.

Především v pozdějších dopisech Růžena rozebírala i umění, ke kterému ve vězení měla přístup. Také se hojně odkazovala na nejrůznější filozofy a spisovatele, jako byl například F. X. Šalda.

Jedním z velkých témat je také vzpomínání, především na Velké Meziříčí a bratra. Neodpouštěla si ani rady do života, které ovšem vyvažovala slovy podpory a povzbuzení.

S otcem řešila také finanční stránku pobytu ve věznici. Třeba v dopise z 24. května 1955 ho prosila o peníze, přesněji o padesát korun měsíčně a také se zmiňuje, že si měsíčně vydělá asi dvacet korun, ale že jí to nestačí ani na cigarety, přičemž napsala, že jich kouří tak pět denně.¹⁴²

---

¹³⁹ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 75. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 78.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 97.

¹⁴² Tamtéž, s. 99.

Kromě peněz Růžena otce žádala také o studijní pomůcky, boty a zdravotnické balíčky. Když žádala o studijní pomůcky, nadnesla i možnosti, za kterých se ve věznici dalo studovat: „Zde nejsou takové studijní možnosti. Člověk spíš pracuje mluvením. Vždyť píšu klečíc u židle. Jeden malý stoleček, i pracovní, sotva stačí celému množství. Už ani neusilují tam psát. Budu však dělat, co mohu, dá-li Bůh.“¹⁴³

S otcem také opakovaně probírala otázku amnestií. Poprvé již v roce 1955 se slovy: „*Ted' je naše odpovědnost rozdvojena; chápu Vaši, Vy, doufám, chápete mou. Zatím nemohu nic jiného pro Vás, než vám vyprošovat Boží požehnání.*“¹⁴⁴ Poté vznikla fiktivní postava jménem Skorina, která má spor s manželem, v němž reflektovala své názory na amnestie.¹⁴⁵ Tato postava se poprvé objevuje v dopise z 20. října 1957, který byl ovšem odeslán z věznice v Praze. První dopis, který byl odeslán z Pardubic a zmiňuje se o Skorině, je z 25. ledna 1959, kdy probírala její ohavné manželství a umění, jež Skorině pomáhá se s manželstvím vyrovnat a povznést se nad tuto situaci.¹⁴⁶ O tom, že její otec prosil pro svou dceru milost, kterou opakovaně odmítala, pojednává také dopis z 2. října 1959. V něm ani nepoužívá krytí v podobě Skoriny a otevřeně s žádostí o milost nesouhlasí.¹⁴⁷

V dopise z 13. srpna 1964 otci napsala „[...] *to se divíte, odkud Vám zase piši. Tak potřetí zase Pardubice, tentokrát do skládky starého železa, s přestárlými.*“¹⁴⁸ O tom, že Růžena byla jednou z nejstarších politických vězeňkyň za mřížemi se odkazuje i v roce 1965, kdy proběhla „akce pro přestárlé“, a kdy ve svých dopisech Růžena žádala otce, aby za ni neprosil o milost.¹⁴⁹ O možnost opustit věznici požádala pouze jednou, když její otec zemřel. Tento fakt potvrzuje dopis sestře z 23. července 1965, v němž se k tomu vyjadřuje slovy: „*Drahá moje Sepluško, nějak jsi prý předpokládala, že by mi snad bylo nepříjemné přijet. Jak to, sestřičko? Abych nemusela o něco prosit? No, to už by byla pýcha a ne hrdost.*“ Dále také

---

¹⁴³ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 103. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 101.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 168.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 122.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 125.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 153.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 158-159.

zmínila, že jí náčelník útvaru naznačil, že by mohla být diskrétně převezena z Pardubic na pohřeb.¹⁵⁰

V jednom ze svých dopisů napsala o druhé ženě svého otce, že by ji neváhala nazvat „megerou“, což podle Růženy byl „*zdejší lichotivý titul, který označuje vězeňku zvláště zdatnou ve všech schopnostech prospěšných vězni.*“¹⁵¹ O společenském životě v pardubické věznici vypovídá také dopis z 26. prosince 1955, kde Růžena popsala tvořivost žen, které „*dovedou udělat z maličkostí, z papírků, z odpadků od past, okouzující věci.*“¹⁵² O vzájemných rozmluvách nad dopisy – jak se o tom zmiňuje i Matka Vojtěcha – vypovídá také dopis, v němž Růžena otci vyličila, že jeho hypotéza o leukémii velice zaujala místní mladé adeptky.¹⁵³ Nebo také dopis, kde Růžena otce ujišťovala, že se v jeho dopisech nenachází žádné chyby, a že naopak je děvčaty obdivován za to, jaké dokáže skládat věty a jak osobitý styl psaní má.¹⁵⁴ O tom, jak silné vztahy mezi ženami za mřížemi byly vypovídá také Růženina zmínka v již zmíněném dopise z 13. srpna 1964, v němž napsala: „*Své holčičky jsem musela nechat v Opavě. Ony se rmoutily nade mnou a já nad nimi.*“¹⁵⁵

Stejně jako sestře se i otci svěřuje se svým postojem proti feminizmu, dokonce o sobě píše jako o „*rozhodné antifeministce*“. U toho také nezapomíná zmínit, že nemůže psát, protože „*někdo neustále žvaní,*“ a že dochází k názoru, „*že ženy jsou žvanící netvoři.*“¹⁵⁶

Kombinací praktických záležitostí a informací o životě jsou dopisy, v nichž informovala o pozastavení výhod. Takový dopis Růžena adresovala otci 27. března 1960, kde se vyjadřuje následovně: „*[...] dnes Vám píšu jen krátce, abych Vám oznámila, že Vám budu pravidelně psát zase až od 4. dubna, protože mám od 3. t. m. znovu zaražené výhody, tentokrát na měsíc. Dělá to dohromady čtyři měsíce.*“¹⁵⁷ Dále dopis, ve kterém poukazuje na fakt, že byla přesunuta

---

¹⁵⁰ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 86. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 98.

¹⁵² Tamtéž, s. 101.

¹⁵³ Tamtéž, s. 123.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 149.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 153.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 130.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 126.

na jinou celou, konkrétně „*všimněte si, že se nepíše už D/15, ale D/9.*“¹⁵⁸ Také v dalších dopisech zmiňuje, že některý z jejích dopisů nebyl odeslán, nebo naopak, že nějaký neobdržela. Tomu tak je například v dopisech z 24. května 1955, 11. srpna 1961 nebo 12. srpna 1962.¹⁵⁹

V pozdějších dopisech – poté, co proběhlo několik amnestií – poukazuje i na život vedle nepolitických vězeňkyň. Toto je zcela jedinečná část, o které se Matka Vojtěcha vůbec nevyjadřuje, protože opustila vězení již v roce 1960. Růžena Vacková tento faktor rozebírá třeba v dopise z 20. června 1965, kdy otci napsala: „*Včera se nám stala rozkošná a charakteristická věc: jdeme z jídelny a samozřejmě dvě děvčátka stojí naplno ve dveřích a baví se s jinými venku. I řekneme jim normálně „s dovolením“, a reakce byla podivuhodná. Asi to pokládaly ve svém společenském tónu za svrchovanou ironii, nebo vyzývavost, či urážku, že se jim místo „kopnu tě – atd.“ říká s dovolením, ale vskutku začaly ječet, že je to strašlivé, jací jsou lidé, jak mluví. Znam už moc, ale ten společenský styl „Ungangstonu“ a zvrácený životní pocit je už patrně tak zakořeněn, že reaguje právě zvráceně. Zamýšlím se nad tím, protože to jde hlouběji. Jsou už ty některé mladé tak zbaveny pocitu lidské důstojnosti, že se jim zdvořilost jeví jako posměch? A je ta strašlivá sprostota jejich hovorové roviny zoufalým únikem, který jim má zasypat propast normálu života?*“¹⁶⁰

Dopisy Růženy Vackové už jsou – co se týká podrobností života za mřížemi – informativnější než dopisy Matky Vojtěchy. To ovšem nesnižuje hodnotu dopisů Matky Vojtěchy v přínosu této práci ani v jiném ohledu.

5.3 Vězeňské přednášky

Vězeňské přednášky jsou knihou, v níž jsou zachycené materiály, které Růžena Vacková přednášela v rámci „vězeňské univerzity profesorky Vackové“.¹⁶¹ Kniha ovšem nezachycuje veškeré její intelektuální poselství, které za mřížemi předávala.¹⁶² Tato kniha mohla vyjít díky odvaze a úsilí Dagmar Skálové, která vlastní rukou tyto přednášky

---

¹⁵⁸ VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, s. 135. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 99, 137, 143.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 159-160.

¹⁶¹ VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 20. ISBN 80-238-4327-3.

¹⁶² Tamtéž, s. 45.

zaznamenávala, ukryvala, a později své poznámky předala Archivu Univerzity Karlovy.¹⁶³ Kromě Dagmar Skálové se na zaznamenávání podílela také Dagmar Šimková, která se ujala této činnosti v době, kdy Dagmar Skálová měla nemocnou ruku a nemohla psát.¹⁶⁴ Zcela logicky při svých přednáškách Růžena Vacková nemohla nahlížet do knih ani odborných materiálů a musela spoléhat na svou paměť a vědomosti. Kniha vyšla v roce 1999 bez předchozí autorizace ze strany Růženy Vackové.¹⁶⁵

V této práci nadále tuto knihu rozebírat nebudu, jelikož samotná kniha je po obsahové stránce pro tuto práci nepotřebná a zmiňuji ji pro její celkovou hodnotu v podobě ukazatele intelektuálního úniku před hrůzami života ve vězení.

---

¹⁶³ VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 252. ISBN 80-238-4327-3.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 259.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 8.

6. Albína Palkosková-Wiesenbergerová

Přestože Albína Palkosková-Wiesenbergerová byla velká osobnost, nejsou o jejím životě žádné publikace, kromě té, kterou napsala sama a nese název *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Vedle této knihy existuje bakalářská práce od Kateřiny Černé s názvem *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězenkyně padesátých let*, z níž budu dále v práci čerpat. Zmíněná práce používá jak nepublikované archivní prameny, tak vzpomínkovou literaturu a audiovizuální prameny.

O svém životě za mřížemi napsala Albína Palkosková knihu *Nebyl to jen sen*, kterou poté zapracovala i do své knihy *Tři životy*.

Pro její představení tedy budu vycházet z bakalářské práce Kateřiny Černé a vlastních publikací Albíny Palkoskové-Weisenbergerové.

6.1 Život Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové

Albína Palkosková se narodila do rodiny právníka a šachisty Emila Palkosky a Emílie Regnerové 27. června 1908. Pokřtěna byla jako Albína Marta Marie Palkosková, sama o sobě ovšem vždy mluvila jako o Alče.¹⁶⁶ Proto se tohoto oslovení budu také držet.

Prvních šest let svého života prožila na Malé Straně.¹⁶⁷ V roce 1914 byl totiž její otec úředně povolán do Chrudimi.¹⁶⁸ Zde Alča kvůli zameškání začátku výuky dostala domácí učitelku.¹⁶⁹ V druhém roce pobytu v Chrudimi Alča začala navštěvovat tamní obecnou školu.¹⁷⁰ V roce 1916 byl Emil Palkoska z Chrudimi odvolán a povolán zpět do Prahy.

---

¹⁶⁶ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězenkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 10. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 12.

¹⁶⁸ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 135. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 139.

¹⁷⁰ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězenkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 12-13. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

Alča tedy na podzim 1916 změnila školu a nově navštěvovala obecnou školu ve Školské ulici, které se říkalo příprava při Vyšší dívčí škole.¹⁷¹

V roce 1919 byl její otec jmenován odborovým radou v ministerstvu pro zásobování lidu a Alča nastoupila na Drtinovo reálné reformní gymnázium.¹⁷² V roce 1927 poté Alča odjela za dalším studiem do Paříže na Collégé Féminine.¹⁷³ Tam ovšem nevydržela dlouho a požádala o přeložení na École des Sciences politiques.¹⁷⁴ Ze studií v Paříži se vrátila v září 1928.¹⁷⁵

Po návratu započala svou kariéru u novin a začala psát do deníku *Tribuna*, časopisu *Lada* a *Hospodářských listů*.¹⁷⁶ V roce 1933 se začaly v časopisu *Autolady*, který vydával Dámský odbor Autoklubu, objevovat články podepsané „Alča Palkosková“. Tehdy se o jejím psaní dozvěděli doma. O rok později zavítala i do redakce časopisu *Ozvěny*, což byla příloha týdeníku *Národní Politika*.¹⁷⁷ Psaní do *Ozvěn* Alča tajila a používala místo celého jména pouze iniciály „A. P.“. K matčině neštěstí Alča nepřestala psát, naopak se prosadila i v rozhlase. Nejdříve na zkoušku měla jednu přednášku o módě a po čase se její přednášky pravidelně opakovaly. Ve svých rozhlasových přednáškách seznamovala ženy nejen s módou, ale také s literaturou a zásadami společenského chování.¹⁷⁸

Oproti všem předpokladům doby Alča 23. června 1933 úspěšně ukončila autoškolu a pořídila si auto.¹⁷⁹

---

¹⁷¹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 148-151. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁷² Tamtéž, s. 160-161.

¹⁷³ Tamtéž, s. 195.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 197.

¹⁷⁵ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 15. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 16.

¹⁷⁷ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 221-222. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁷⁸ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 16. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁷⁹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 226-227. ISBN 80-901841-2-X.

Dne 3. července 1937 se Albína Palkosková ve svých devětadvaceti letech provdala za bankovního úředníka Theodora Glücksmanna.¹⁸⁰ V dubnu 1938 nastupuje Albína Glücksmannová jako redaktorka v *Národní*, i nadále ovšem pod články používá své rodné příjmení.¹⁸¹ V témže roce třicetiletá Alča otěhotněla, ale dítě nedonosila – to bylo způsobeno strachem z rozšiřujícího se vlivu Adolfa Hitlera.¹⁸² Sama sbírala odvahu, až nakonec chodila varovat své židovské přátele, aby kvůli hrozícímu nebezpečí opustili republiku. Někteří samozřejmě neodjeli.¹⁸³

Smrt její matky Emmy přišla po dlouhé nemoci 17. dubna 1941.¹⁸⁴ Jinak celá rodina prošla válkou střídavě v Praze a Chrudimi.¹⁸⁵

10. května 1945 Alča spěchala opět do redakce s napsaným článkem, který jí ale odmítli otisknout a druhý den byla propuštěna. Pracovně se tedy Alča začala prosazovat jako učitelka. Nejdříve byla vyzvána, aby vedla přednášky společenské výchovy ve večerních kurzech v Měšťanské besedě. V té době také jednou týdně jezdila přednášet společenskou výchovu do Veltruského kláštera.¹⁸⁶ Poté, co byla v roce 1945 zřízena Vysoká škola politická a sociální,¹⁸⁷ byla prezidentem Edvardem Benešem doporučena k vedení nově povinného předmětu Společenská výchova.¹⁸⁸ Psaní jí ovšem chybělo, a tak psala alespoň pro sebe. Nakonec jí v roce 1947 jdou k tisku hned tři knihy – román čistokrevného psa *Killián*

---

¹⁸⁰ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 232-237. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 243-244.

¹⁸² ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 18. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁸³ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 247, 250. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 253, 256.

¹⁸⁵ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 20. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁸⁶ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 274, 279. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁸⁷ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 20. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁸⁸ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 279. ISBN 80-901841-2-X.

a knihy zaměřené na společenskou výchovu – *Společenská výchova v rodině a Ctím člověka*. Vedle toho také vycházejí její skripta pro předmět Společenská výchova.¹⁸⁹ V knihách je jako rok vydání uváděn rok 1948.

K únoru 1948 jsou v knize uváděny některé nepřesnosti. Sama autorka v knize píše, že ji a její rodinu 25. únor zastihl v Krkonoších, o pár řádků později ovšem napsala, že šla za průvodem studentů na Hrad za prezidentem Benešem.¹⁹⁰ Tohoto problému si ve své práci všimla také Kateřina Černá.¹⁹¹ Vzhledem k následujícím událostem je pravděpodobné, že Alča s rodinou byla na horách ze začátku února a doopravdy se pochodu na Hrad zúčastnila, protože s nastoleným režimem jí bylo jasné, že tito studenti jsou v nebezpečí. Proto se zapojila do odbojové skupiny a pomáhala těmto studentům přecházet přes hranice.¹⁹² Ve své vlastní knize odbojovou činnost jinak příliš nezmiňuje. To platí i o pozdější době, kdy na tuto činnost byla přímo tázána a kdy odpovídala podobně stručně, jak tuto činnost popsala ve své knize.¹⁹³

Vedle své ilegální činnosti ovšem v roce 1948 nastoupila také do redakce *Lidové Demokracie*, takže se v jeden čas věnovala psaní, učení a ilegální činnosti. Čistkou učitelského sboru prošla 26. února 1949, pravděpodobně díky tomu, že nebyl nikdo jiný, kdo by místo ní mohl vyučovat společenskou výchovu.¹⁹⁴

---

¹⁸⁹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 281 ISBN 80-901841-2-X.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 281-282.

¹⁹¹ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 23. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁹² PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 283. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁹³ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 25-26. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁹⁴ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 282-284. ISBN 80-901841-2-X.

Její manžel Theodor byl do odboje také zapojen a jednou bylo určeno, že se svou skupinou opustí republiku. Aby tento čin nepostihl Alču a její život, rozhodli se rozvést. Rozvod proběhl na jaře roku 1949. Nakonec se ukázalo, že rozvod byl zbytečný a Theodor republiku neopustí.¹⁹⁵

Zatčena byla v otcově bytě 5. října 1949. Odvezena byla do Bartolomějské ulice na policii, kde proběhl první výslech.¹⁹⁶ Podle Kateřiny Černé ovšem příkaz k zatčení i další dokumenty jsou datovány k 6. říjnu 1949.¹⁹⁷ Jelikož práce Kateřiny Černé vychází i z dokumentů, které se nacházejí v archivu, domnívá se Černá, že Alča si celý život mylně myslela, že byla uvězněna za pomoc při přechodu studentů za hranice. Spisy ale ukazují, že šlo spíše o vedlejší činnosti paní Alči, při nichž poskytovala svůj byt k uskutečňování schůzek, zprostředkovávala schůzky a předávala kontakty členů skupiny.¹⁹⁸

V pamětech a materiálech Státní bezpečnosti jsou nesrovnalosti z doby vazby. Více o tom také píše Černá ve své práci. Jde vlastně hned o první výslech v den zatčení, který Alča ve své knize popisuje, ale v záznamech StB se důkaz o tomto výslechu nenachází.¹⁹⁹ Dobu od svého zatčení do odsouzení strávila ve věznici na Pankráci.²⁰⁰ Ve vyšetřovací věznici se také potkala s Jiřinou Zábranovou.²⁰¹

Hlavní soudní přelíčení se konalo 25. srpna 1950 a paní Alča „byla odsouzena Státním soudem v Praze pro trestný čin velezrady [...] k trestu odnětí svobody v trvání patnácti let, k peněžitému

---

¹⁹⁵ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 284-287. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁹⁶ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 288-289. ISBN 80-901841-2-X.

¹⁹⁷ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 31. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 32-33.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 37.

²⁰⁰ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 291. ISBN 80-901841-2-X.

²⁰¹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Alča. *Jiřiniáda*. s. 17. (bez bibliografických údajů).

*restu Kčs 4000, –, ke konfiskaci celého majetku a ke ztrátě občanských práv na dobu deseti let.*²⁰²

Dne 7. září 1950 byla transportem odvezena do věznice v Rakovníku.²⁰³ I na toto místo ji doprovodila Jiřina Zábranová.²⁰⁴ 26. dubna 1951 Alču převezli znovu na Pankrác, aby se 27. dubna zúčastnila odvolacího soudu. Na rozsudku se nic nezměnilo, a ještě ten den odpoledne byla převezena zpět do Rakovníka.²⁰⁵

Další transport, který spolu s Jiřinou Zábranovou absolvovala, se uskutečnil v březnu 1952 a mířil do Pardubic.²⁰⁶ Jednalo se o úplně první transport s politickými vězeňkyněmi, který do Pardubic dorazil 26. března 1952.²⁰⁷

Její bývalý manžel Theodor Glücksmann zemřel 25. dubna 1952 ve vězeňském táboře v Ostrově.²⁰⁸ Parte s tímto oznámením jí bylo předáno až po vykonaném pohřbu, takže se nemohla posledního rozloučení s manželem zúčastnit. Podobná situace se opakovala v roce 1955, kdy jí zemřel otec.²⁰⁹ Emil Palkoska skonal 14. května 1955 a i když tentokrát bylo oznámení o úmrtí dodáno včas, její žádost o povolení zúčastnit se pohřbu zůstala nevyslyšena.²¹⁰

---

²⁰² PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 307. ISBN 80-901841-2-X.

²⁰³ Tamtéž, s. 309.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 311.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 316.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 317.

²⁰⁷ BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!: životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 31. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR: č. 15. ISBN 80-86621-25-1.

²⁰⁸ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 328. ISBN 80-901841-2-X.

²⁰⁹ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 68. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

²¹⁰ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 348. ISBN 80-901841-2-X.

V květnu 1958 se dozvěděla, že v rámci amnestie z 1. prosince 1957 jí byl prominut peněžitý trest ve výši 4000 Kčs.²¹¹

Poté co strávila skoro jedenáct let ve vězení bylo Albíně 9. května oznámeno, že jí byla udělena podmíněčná amnestie. Ve své knize píše, že spolu s Jiřinou Zábranovou byly propuštěny ve stejný den, a to 11. května 1960.²¹² Kateřina Černá ve své práci ovšem operuje s datem propuštění 10. května.²¹³ Její tvrzení podporuje také svědectví Jiřiny Zábranové v knize *Ohlédnutí*, v níž opakovaně napsala, že propuštěna byla 10. května 1960.²¹⁴

Po propuštění neměla kam jít, protože jí během jejího pobytu ve vězení všichni nejbližší příbuzní zemřeli, až nakonec našla útočiště u své známé Emanuely Pavelkové-Stejskalové.²¹⁵ Pak strávila nějaký čas u příbuzných na Rakovnicku, ale nakonec se stejně vrátila do Prahy a zabydlela se u bývalé spolužačky své matky Marie Vávrové. Alča se chtěla postavit na vlastní nohy, a tak si hledala práci a byt. Jako první se jí podařilo nalézt práci uklízečky v Malostranské kavárně. V roce 1961 se jí poštěstilo a byl jí nabídnut byt na Starém Městě.²¹⁶

V roce 1962 potkala svou známou z řad novinářek, která jí slíbila, že se za ní přimluví o lepší práci. Té se nakonec dočkala v červnu 1964, kdy dostala místo v antikvariátě.²¹⁷ V roce 1962 se také náhodou potkala se svým známým z dětství, Zdeňkem Wiesenbergerem, který měl

---

²¹¹ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 88. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

²¹² PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 358-359. ISBN 80-901841-2-X.

²¹³ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 88. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

²¹⁴ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 298, 338. ISBN 80-85639-20-3.

²¹⁵ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 360. ISBN 80-901841-2-X.

²¹⁶ Tamtéž, s. 363-370.

²¹⁷ Tamtéž, s. 374.

na starost rozvod s jejím prvním manželem.²¹⁸ Začali se scházet i přesto, že Zdeněk byl stále ženatý, i když s myšlenkami na rozvod.²¹⁹

V roce 1965 se Krajský soud v Praze usnesl, že na Albínu Glücksmannovou se vztahuje amnestie z 9. května 1965, proto jí je prominut zbytek zkušební doby.²²⁰

Zdeněk Wiesenberger byl soudem rozveden 27. června 1967 a jeho svatba s Alčou Glücksmannovou proběhla 15. listopadu 1967.²²¹

Začátkem roku 1968 se, stejně jako Růžena Vacková, stala členkou K 231.²²² Chartu 77 ovšem, na rozdíl od Růženy Vackové, nepodepsala²²³

V roce 1980 začala shromažďovat zápisky, aby mohla zachytit život své babičky, matky, i ten svůj. Nejdříve samozřejmě pouze do šuplíku.²²⁴

Po dlouhé nemoci srdce umírá i její druhý manžel, a to 4. června 1982.²²⁵ V osmdesátých letech také napsala knihy *Jiřiniáda* a *Ve stínu šachovnice*. Ani jedna kniha nemá uvedené bibliografické údaje.²²⁶ Její kniha paměti *Tři životy* z jejího rodu končí rokem 1989, proto zbytek života převezmu z práce Kateřiny Černé.

---

²¹⁸ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 377, 286. ISBN 80-901841-2-X.

²¹⁹ Tamtéž, s. 379.

²²⁰ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 88. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

²²¹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 389-390. ISBN 80-901841-2-X.

²²² Tamtéž, s. 396.

²²³ Tamtéž, s. 408.

²²⁴ Tamtéž, s. 410.

²²⁵ Tamtéž, s. 412.

²²⁶ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 105. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

Po pádu režimu se znovu zformoval spolek politických vězňů, tentokrát ne jako K 231, ale jako Konfederace politických vězňů. Stejně jako v roce 1968 se Alča stala jeho součástí.²²⁷ Díky této konfederaci byla po pádu režimu plně rehabilitována.²²⁸

V roce 1991 pak zanikl antikvariát „na Můstku“, v němž pracovala. V roce 1990 pak zachytila své vzpomínky na život ve vězení jako četbu na pokračování v Českém rozhlasu, v roce 1991 tuto četbu převedla na papír a nechala vydat v nakladatelství LUXPRESS pod názvem *Nebyl to jen sen*. V roce 1994 se také vrátila jako učitelka, tentokrát na katedru estetiky při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Až do své smrti byla opakovaně vyzývána, aby promlouvala o svých zkušenostech z vězení. V roce 1998 ji knižně vyšla vzpomínková kniha pod názvem *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*, na níž začala pracovat v osmdesátých letech. O rok později sama uložila část své pozůstalosti do Literárního archivu Památníku národního písemnictví.²²⁹

Alča Palkosková-Wiesenbergerová zemřela 27. prosince 2002 a odpočívá na Vinohradském hřbitově vedle svých rodičů.²³⁰

6.2 Nebyl to jen sen

Nebyl to jen sen zachycuje vzpomínky Alči Palkoskové na vězení. Kniha začíná dnem zatčení a postupně popisuje její cestu českými komunistickými věznicemi. Na konci ještě autorka zachytila svou adaptaci na život na svobodě a knihu tak ukončila rokem 1961, kdy jí byl přidělen byt a mohla se doopravdy osamostatnit.

Jak jsem již zmínila výše, zážitky zachycené v knize *Nebyl to jen sen* a *Tři životy* jsou téměř totožné až na případné jiné seřazení informací a osobu, ve které jsou čtenáři zprostředkovány. Proto jsem se rozhodla vycházet především z knihy, která vyšla jako první, tedy z knihy *Nebyl to jen sen*. V té jsou zážitky z vězení zprostředkovány v první osobě, nikoliv ve třetí, jak je

---

²²⁷ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 106. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

²²⁸ Tamtéž, s. 88.

²²⁹ ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Praha, 2010, s. 106. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

²³⁰ Tamtéž, s. 108.

tomu v knize *Tři životy*. Dále kvůli tomu, že podobnost těchto pasáží v obou knihách jistě nebude náhodná a předpokládám, že Alča pouze upravila již napsaný text.

Knihy nemá číslované kapitoly, ale graficky oddělené celky. Hned v prvním celku popisuje své zatčení, právní výslech a nový způsob života. Mimo to zde zachytila vzpomínku na Miladu Horákovou, asi nejznámější politickou vězeňkyni. I přestože se jednalo o Pankráckou věznici, tuto vzpomínku si nedovolím nesdílet. *„Na popud Milady Horákové, která byla na těžce chodbě, jen o několik cel dál, jsme měly důstojně oslavit 28. říjen. Morseovkou, poklepem na zdi cely po cele jsme se dorozumívaly, že toho dne se pokusíme pomocí šátků na hlavách v barvách bílé, červené a modré vytvořit při vycházce pruh trikolory. [...] Před naší trojicí kráčela trojice Milady Horákové se šátky bílým, červeným a modrým, za ní my a pak ještě několik. Čekaly jsme na potrestání [...]. Nic takového se nestalo...Dozorkyně byly příliš hloupé, než aby rozpoznaly jemný protest.“²³¹*

Další takový celek zachycuje druhý výslech, přesun na oddělení, kde se čekalo na soud, hlavní přelíčení a rozsudek. Ve třetím celku zachytila Alča první transport, který ji odvezl do Rakovníka, a tamní život.

Konečně, odtud dál, kniha zachycuje transport do Pardubic a následný život tam. Jako první se tedy můžeme dozvědět, že v Pardubicích už v době prvního ženského transportu nepracovali obyčejní dozorcí, ale členové StB, což pro ženy znamenalo zhoršení životních podmínek.²³² Co se týče dozorců, těm Alča ve své knize věnovala dost prostoru, tedy spíše jejich přezdívkám. Musím říct, že humor těmto ženám nechyběl, naopak tuším, že i toto patřilo k obrannému mechanismu jejich života. Nejdříve zmiňuje ženské dozorkyně, u jedné se vyjádřila následovně: *„Jedné z těch mírnějších jsme říkaly Blažena, která na rozdíl od ostatních vypadala docela příjemně, měla souměrnou postavu a hovořila normálně, klidně a nikdy nezvýšila hlas. Zdálo se nám, že se ani příliš nestýká s ostatními dozorkyněmi.“²³³* Poté se ještě k Blaženě vrací, když vzpomíná na přednášky, při nichž *„Jediná z dozorkyň, Blažena, stávala*

---

²³¹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991, s. 13. ISBN 80-7130-007-11.

²³² Tamtéž, s. 35-36.

²³³ Tamtéž, s. 39.

opodál a tiše naslouchala, dokud jsme neskončily.“ Později dokonce Blažena požádala jednu z posluchaček, která si dělala poznámky, aby jí je půjčila k opsání.²³⁴

Další dozorcí již tak mírná jména neměli. Byla tu například „*Suchá Anka – kostnatá, tvrdě řezané tváře, slámově světlé vlasy zpreparované nevkusnou drobnou trvalou ondulací.*“²³⁵ Mezi muži to pak byli například náčelník „*Sultán*“, který se zamiloval do jedné z odsouzených žen, odešel od StB, a nakonec se s dotyčnou odsouzenou oženil. „*Čáp*“, jenž dostal svou přezdívku podle své chůze s dlouhými kroky, nebo jedna z těch méně lichotivých přezdívek – „*Potrat*“ –, kterou si vysloužil díky „*nazelenalým, hubeným tvářím*“.²³⁶

Obecně byly ženské dozorkyně – kromě Blaženy – považovány za tu horší variantu, protože „*právě jen žena ví, na kterém místě může tu druhou nejvíce zranit [...]. Muži nejsou tak záhudní ani nápadití. A jestliže některý z nich jednal s námi krutě, pak tomu zřejmě předcházela instruktáž jeho ženské kolegyně.*“²³⁷

Alča ve své knize věnuje také značnou pozornost pracovnímu životu ve vězení. Nejdříve se spolu s Jiřinou Zábranovou přihlásila na práci na zahradě, přestože o ní nic nevěděla.²³⁸ S prací na zahradě souviselo také nepovolené obohacování stravy – pokud se tomu tak dá říkat. „*Nezřídká jsme riskovaly a v různých skryších našich neforemných mundurů jsme pronášely na lágr některý z vitamínů, i kdyby to bylo jen několik stroužků česneku.*“²³⁹

Kromě toho byly jednou za čas ženy zavolány „na brambory“. Šlo tehdy o vyloupání „oček“ na bramborách, ale obecně to nebyla oblíbená práce. Přesto znamenala další přilepšení, protože leckteré se podařilo ukořistit bramboru, kterou si po návratu podle možností připravily a snědly.²⁴⁰

---

²³⁴ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991, s. 48. ISBN 80-7130-007-11.

²³⁵ Tamtéž, s. 39.

²³⁶ Tamtéž, s. 39-40.

²³⁷ Tamtéž, s. 38.

²³⁸ Tamtéž, s. 37.

²³⁹ Tamtéž, s. 40.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 55.

Aby nedošlo k mýlce, tuto práci paní Alča nevykonávala po celou dobu, jež ve vězení strávila. Vedle práce ve skleníku se v jednom úseku knihy zmiňuje o tom, že byla z práce vyřazena a byla nucena trávit nekonečně dlouhé dny na cele. Toto období bez práce trvalo půl roku. Poté byla zařazena k práci, kde se zpracovávaly kůže z nutrií.²⁴¹ Ještě později byla přeřazena k práci na pletárně.²⁴²

Alča ve své knize věnuje taky prostor jídlu. Podle jejích slov v prvních dnech po příjezdu ještě stále vařili muži, s čímž se pojí i zábavná historka: „*Jednou v neděli nám chtěli přilepšit a jako moučník udělali puding. Bylo to v té strohé vězeňské stravě příjemné překvapení. Po prvním soustu jsme však všechny vyprskly. Muži si spletli cukr se solí...*“²⁴³

Kromě jídelny si ženy také mohly zakoupit jídlo v kantýně. Tam se nakupovalo za lágrové peníze, které ženy získávaly za odvedenou práci.²⁴⁴ Dalším přilepšením byl tzv. „*blívajs*“. Ten si ženy chystaly v neděli jako moučník. „*Z vyfasovaného margarínu, marmelády a cukru jsme utřely pěnu, kterou jsme pomazaly sušenky, poskládaly je do podoby dortu a vršek ozdobily utřenou pěnou – a dort byl hotov.*“²⁴⁵ Jako by dozorcům nestačila obecná převaha nad těmito kreativními ženami, tak se uchylovali k tomu, že jim blívajs ujídali. Ženy to nenechaly jen tak a požádali na ošetřovně o projímadlo. Odhalení viníka na sebe nenechalo dlouho čekat.²⁴⁶

Co se týkalo zdraví a hygieny, podmínky ve vězení nebyly přívětivé. Na bloku A byla ordinace a oddělení pro ženy s tuberkulózou.²⁴⁷ Věznice měla také vlastní zubní ordinaci, kterou Alča zmiňuje ve spojitosti s úmrtím jejího otce. V den obřadu, jehož se nemohla zúčastnit, byla zavolána do této zubní ordinace, aby měla chvíli klidu a mohla se s otcem v tichosti rozloučit.²⁴⁸

---

²⁴¹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991, s. 61-62. ISBN 80-7130-007-11. Tamtéž, s. 61-62.

²⁴² Tamtéž, s. 67.

²⁴³ Tamtéž, s. 37.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 45.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 55.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 56.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 41-42.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 68.

Zdraví prospěšné nebyly především zimy, během kterých se netopilo. To vše ještě podkreslovalo mytí se ve studené vodě.²⁴⁹ I přesto ženy dbaly na čistotu těla, a to nejen u sebe, ale i u ostatních vězeňkyň. Teplá voda byla totiž dostupná jednou týdně, což pro zachování čistoty bylo naprosto nedostačující.²⁵⁰

Problém, který též k zachování alespoň základní čistoty nepomáhal, byly krysy. Ty se množily pod baráky, přes den vězeňkyním kradly jídlo a v noci se pokoušely prokousat na celu. Ženy tento problém řešily tak, že košťaty bouchaly do podlahy, což ovšem vždy přineslo pouze chvíli klidu. Nakonec některé krysy dovnitř pronikly a budily ženy tím, že přes ně běhaly. Tento problém se vedení věznice pokoušelo řešit, ovšem neúspěšně.²⁵¹

Alča také poskytuje vysvětlení vzniku „vězeňské univerzity“. Bylo to ve spojitosti se zatýkáním mladistvých. Většinou se jednalo o ženy okolo dvaceti let. *„Kladly jsme si mimoděk otázku, kdy bude těmto – ještě dětem – dána příležitost doplnit si své vzdělání? [...] Bylo potřeba jim pomoci. Dlouho jsme se nerozhodovaly. Jedinou možností bez knih a bez papíru byly přednášky... Předat těmto mladým vše, co ta která z nás ovládala a byla schopna to vyložit.“*²⁵²

Dalšími nepříjemnými aspekty života ve vězení byly „stěhunky“ a „filcunky“. „Stěhunky“ spočívaly v tom, že jednou za čas byla vyhlášena jména některých žen a čísla cel, na které se měly nově přestěhovat. To znamenalo sbalit skromný majetek a vydat se do „nového domova“. Zpravidla toto stěhování doprovázel chaos, jehož se dozorcí neúčastnili.²⁵³ „Filcunky“ byly fakticky prohlídky a byly dvojího druhu. V tom lepším případě se prohledávaly cely a skříňky, v tom horším byly ženy donuceny svléknout se do naha. Druhý druh byl pro ženy velmi ponižující a Alča k tomu napsala: *„První takový filcunk jsme skoro všechny odstonaly psychicky, zejména mladé dívky.“*²⁵⁴

---

²⁴⁹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991, s. 43. ISBN 80-7130-007-11.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 49.

²⁵¹ Tamtéž, s. 64-65.

²⁵² Tamtéž, s. 47.

²⁵³ Tamtéž, s. 52.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 53.

Alča ve své knize zachytila také soužití žen ve věznici. O tom, že politické mezi sebou měly pevná přátelství tu byla řeč opakovaně. Alča ovšem přináší svědectví i o nepolitických vězenkyních. *„Zvláštní třídu tvořily vražedkyně. Považovaly se za vězeňskou elitu a s obyčejnými vězeňkyněmi z řad drobných zlodějek, kapsářek, anděličkářek a podobných se nebavily. Cenily si jen žen od státního soudu.“* Vedle takových ve vězení pobývaly také cikánky.²⁵⁵ Zcela specifickou vrstvou také byly řádové sestry. *„Přicházely odevzdaně, bez reptání, ale nesmírně vnitřně silné, nezlomené, vyrovnané. Vycházela z nich velká síla živená vědomím, že zlo nemůže nikdy zvítězit. [...] Respektovaly je i cikánky a vražednice, byť svoji úctu k nim skrývaly pod rouškou nevšimavosti. Řádové sestry vnesly mezi nás blahodárny klid.“*²⁵⁶

Vedlejším aspektem života za mřížemi byla homosexualita. *„Vytvářely se dvojice... Samozřejmě, že jejich vztahy se neudržely v tajnosti. [...] Z dvojice byla vždy jedna tou vytouženou a žádoucí, ta druhá její obdivovatelkou a otrokem. [...] Vedení o těchto dvojicích vědělo. [...] Při každém stěhunku byly tyto dvojice přiděleny vždy na tutéž celu, aby byly pohromadě. Dalo se předpokládat, že velitelství sledovalo jeden cíl, a sice nerozdělovat dvojice, aby pak opuštěné ženy nehledaly jinou partnerku a tím by se jejich počet zvyšoval.“*²⁵⁷

Ve své knize nezapomněla zmínit ani hladovku, které se zúčastnila většina politických. Hladovkami usilovaly o zlepšení životních podmínek. Podle jejích slov hladovka trvala týden, pak ji samy ženy ukončily. Zesláblé po hladovce pak byly donuceny nastoupit do práce.²⁵⁸

V neposlední řadě vzpomíná také na amnestie, včetně těch, které se nakonec neuskutečnily. Nejdříve vzpomíná na amnestii v roce 1955. Ta se týkala žen, které měly malé děti nebo těch, které byly nemocné. O rok později bylo ženám poručeno zůstat na celách a nechodit do práce. Nakonec jim bylo řečeno, že budou všechny propuštěny. Až přišel další

---

²⁵⁵ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991, s. 44. ISBN 80-7130-007-11.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 50.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 63-64.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 69-71.

rozkaz, aby si ženy své věci zase vybalily a šly pracovat. Až později se ženy dozvěděly, že v Maďarsku proběhlo povstání.²⁵⁹

Ještě, než se stihla uskutečnit další amnestie, tak si režim vymyslel další způsob, jak trestat politické. Začaly se poskytovat dovolené. Když některé z žen byla poskytnuta dovolená, tak mohla na určitý čas opustit věznici. Nejprve byly dovolené poskytovány především drobným kriminálnícím, až později politickým, kterých nebylo mnoho.²⁶⁰

Až nakonec přišla amnestie v roce 1960. Na tu Alča vzpomíná následovně: „*Píše se rok 1960. Za několik týdnů je vyvoláno několik žen, které se musí přestěhovat na blok B. [...] Jsou vybírány jen určité, politické ženy. [...] Odcházím na blok B jako jedna z posledních... a to už také prosakuje mezi námi slovo amnestie. [...] Přesto jsme nevěřily. Až přišel 9. květen 1960. [...] Náčelník přečetl rozhodnutí prezidenta republiky, kterým se ženám, odsouzeným státními soudy, uděluje podmíněná amnestie.*“²⁶¹

Jak jsem již zmiňovala výše, zbytek knihy zachycuje její propuštění a první měsíce na svobodě.

Touto knihou Albína Palkosková-Wiesenbergerová poskytla jedno z nejkomplexnějších svědectví o životě za mřížemi ve všech jeho aspektech.

---

²⁵⁹ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991, s. 71-73. ISBN 80-7130-007-11.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 75.

²⁶¹ Tamtéž, s. 78-79.

7. Dagmar Šimková

O Dagmar Šimkové pojednává hned několik publikací. Klíčovou je publikace *Byly jsme tam taky*, jejíž autorkou je samotná Dagmar Šimková a která vyšla poprvé již v roce 1980 v exilovém nakladatelství Sixty-Eight Publishers. Kniha se dočkala osmi vydání, kdy poslední je z roku 2018. Další publikací, které se o Dagmar Šimkové alespoň okrajově zmiňují, je hned několik. Jako první chci zmínit již výše uvedenou knihu Tomáše Bursíka *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!* z roku 2006, v níž Tomáš Bursík zmiňuje Dagmařinu knihu a ukazuje na ní zacházení s politickými vězeňkyněmi. Jako další lze zmínit také již představenou knihu projektu Člověk v tísni s názvem *Příběhy bezpráví z vězeňských spisů*, kde se nachází krátký medailon o Dagmar Šimkové s některými základními údaji o jejím věznění. O tom, jak odvážná Dagmar byla, se lze dozvědět také z knihy *Krásná nemá paní* od Boženy Kuklové-Jíšové. Jako poslední a nejrozsáhlejší publikace vyšla v roce 2015, již zmíněná, kniha *Jménem republiky! Osm případů zvlé komunistické justice* od kolektivu autorů Ivany Bláhové, Lukáše Blažka, Martina Boštíka a Terezy Staré.

Kromě publikací o Dagmar Šimkové pojednává také heslo na stránkách *Totalita.cz* nebo pořad Českého rozhlasu *Osudové ženy*.

Pro účely představení Dagmar Šimkové jsem zvolila především publikaci *Jménem republiky! Osm případů zvlé komunistické justice*, v níž je kompletní životopis Dagmar Šimkové před obviněním. Kniha se zaměřuje především na průběh jejího procesu, ve kterém bylo odsouzeno hned několik dalších osob. Další publikací, ze které jsem čerpala, je kniha *Příběhy bezpráví z vězeňských spisů*, kde jsou v jejím medailonu zmíněny především data týkající se jejího zatčení a propuštění na svobodu. Informace týkající se jejího života po propuštění jsem čerpala z předmluvy, kterou napsala Pavlína Kourová a doslovu, který napsala Monika Elšíková v knize *Byly jsme tam taky*. Tuto část života zmiňuje kniha *Jménem republiky! Osm případů zvlé komunistické justice* velmi okrajově a pojednává především o úplném očištění Dagmařina jména po právní stránce.

7.1 Život Dagmar Šimkové

Dagmar Šimková, celým jménem Dagmar Renée Šimková, se narodila 23. května 1929 jako druhá z dcer Jaroslava Šimka a jeho manželky Marty. Ještě když byla Dagmar malá, tak se rodina natrvalo přestěhovala do Písku, kde vlastnili vilu. Dagmar

v Písku v roce 1940 dochodila obecnou školu a následně zde do roku 1946 navštěvovala reálné gymnázium. V letech 1946-1948 poté navštěvovala Ústav moderních řečí. Na podzim roku 1948 nastoupila na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, po roce však studium ukončila.²⁶²

V roce 1950 Dagmařina sestra Marta potají opustila Československo a emigrovala do Austrálie. Mezitím Dagmar se svou matkou zůstaly v Písku, kde Dagmar střídala práce a rozšiřovala letáky protestující proti komunistickému režimu.²⁶³

Dagmar Šimková byla zatčena za ukrývání dvou vojenských zběhů, kteří měli v plánu opustit republiku.²⁶⁴ Podle Šimkové proběhlo zatčení v sobotu 11. října 1952, přesto je ovšem v některých listinách uvedeno datum 15. října.²⁶⁵ Odsouzena byla 12. února 1954 k osmi letům vězení, načež jí byl 1. července 1954 trest zvednut na patnáct let.²⁶⁶ Nakonec jí byly v roce 1955 přidány další tři roky za pokus o útěk z věznice v Želiezovcích. Po navýšení trestu byla přemístěna do věznice v Pardubicích.²⁶⁷ Během svého pobytu ve vězení se podílela také na zachycení vězeňských přednášek profesorky Růženy Vackové.²⁶⁸

Dagmar Šimková byla po amnestii propuštěna na svobodu 28. dubna 1966. Celkově si tedy odseděla čtrnáct let.²⁶⁹ V roce 1968 i se svou matkou emigrovala do Austrálie za sestrou.²⁷⁰

---

²⁶² BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 154-155. ISBN 978-80-87284-55-1.

²⁶³ Tamtéž, s. 155.

²⁶⁴ GÁBERDÉNOVÁ, Lucie, Alena NOSKOVÁ, Alena ŠIMÁNKOVÁ et al. *Příběhy bezpráví z vězeňských spisů: projekt společnosti Člověk v tísni*. Praha: Člověk v tísni, 2007, s. 104. ISBN 978-80-86961-36-1.

²⁶⁵ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 164-165. ISBN 978-80-87284-55-1.

²⁶⁶ GÁBERDÉNOVÁ, Lucie, Alena NOSKOVÁ, Alena ŠIMÁNKOVÁ et al. *Příběhy bezpráví z vězeňských spisů: projekt společnosti Člověk v tísni*. Praha: Člověk v tísni, 2007, s. 104. ISBN 978-80-86961-36-1.

²⁶⁷ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 191-193. ISBN 978-80-87284-55-1.

²⁶⁸ VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 259. ISBN 80-238-4327-3.

²⁶⁹ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 160. ISBN 978-80-902602-3-8.

²⁷⁰ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvláště komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 194. ISBN 978-80-87284-55-1.

V Austrálii vystudovala dvě vysoké školy v oborech dějiny umění a sociologie.²⁷¹ Zemřela 24. února 1995 v australském Perthu.²⁷²

7.2 Byly jsme tam taky

Byly jsme tam taky je vzpomínková kniha Dagmar Šimkové, která je určitou osobní zповědí a dokladem fungování každodenního života politického vězně za zdmi vězení. Šimková ve své knize zachytila dobu od jejího zatčení v roce 1952 až po její propuštění v roce 1966.

V knize se kromě jejích vlastních zážitků promítají i osudy několika spoluvězeňkyň, kdy ne všechny byly vězeňkyněmi politickými. Z těch nepolitických zmiňuje hlavně vraždkyně, jako kdyby chtěla ukázat, že i přes vysoký počet politických vězeňkyň nebyly zdaleka jedinými obyvatelkami lágrů. Jasně na tom ukazuje i to, jak různorodí lidé spolu museli ve vězení pobývat a vycházet.

Co je na knize neobvyklé je to, že Dagmar Šimková nezmiňuje konkrétní data. Například o dni svého zatčení napsala: „*Sobota byla dnem klidu, nikdo nebyl zatčen, protože i Státní bezpečnost asi měla ráda klidný konec týdne.*“²⁷³ O svém útěku, za nějž si vysloužila prodloužení trestu, píše taky jako o „*dni, kdy se rozhodla pro akci*“.²⁷⁴ Ani žádné další události nemají konkrétní časové zařazení. V poslední kapitole knihy například mluví o amnestii, ale můžeme se pouze domnívat, kterou amnestii měla Šimková na mysli, přičemž nejpravděpodobnější je amnestie z roku 1962,²⁷⁵ která byla poslední amnestií před jejím propuštěním.

V první kapitole své knihy tedy Šimková popsala den svého zatčení. Popisuje, jak přišla domů z práce, příchod Státní bezpečnosti i její odvod, kdy se ani nestihla rozloučit s rodinou.

---

²⁷¹ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 9. ISBN 978-80-902602-3-8.

²⁷² Tamtéž, s. 162.

²⁷³ Tamtéž, s. 16.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 53.

²⁷⁵ BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zůle komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015, s. 194. ISBN 978-80-87284-55-1.

Nevynechává ani první zážitky z vyšetřovací cely, kdy vzpomíná, jak se s vězeňkyněmi zacházelo tak, aby měly pokud možno co největší nepohodlí.²⁷⁶

Druhá kapitola je především o sžívání s novým, nedobrovolným, místem pobytu. Šimková tu popisuje, jak se každý den seznamovala s novými pravidly přežití. Ani zde ovšem nejsou vynechány praktiky vyslýchání, jako byly například nadávky, výhrůžky a ponižování. Také tu jsou první zmínky o obranných taktikách, jako bylo například vzájemné vyprávění příběhů nebo používání zdrobnělin vlastních jmen.²⁷⁷ Se zdrobnělinami jsme se setkali i v případě dopisů Matky Vojtěchy a Růženy Vackové, z čehož vyplývá, že přezdívky a zdrobněliny byly obecně přijímaným únikovým modulem.

Další kapitola pojednává o jejím pobytu ve věznici v Želiezovcích a o jejím pokusu o útěk. Kapitola čtvrtá nabízí pohled na další věznici, a to na věznici na Pankráci, kde čekala na rozsudek toho, jaký trest ji čeká po útěku. Tato kapitola také popisuje život matek s dětmi ve vězení.²⁷⁸

Všechny následující kapitoly už popisují její život za dveřmi pardubické věznice. Tyto kapitoly jsou směsicí vzpomínek, které jsou jak radostné, tak brutální tím, jak jsou syrové. Sama Šimková v knize napsala: „*Na otázky o vězení odpovídám skoro pravdivě. Jen občas něco zamlčím, když posluchač zjihne. Ale uvnitř cítím vinu. Lidé mají vědět pravdu. Pokud je vůbec zajímavá.*“²⁷⁹

Hned první vzpomínkou v tomto bloku je skvělou ukázkou toho, jak se za zdmi věznice žilo. Jedná se o epizodu popisující nástup k obědu, kdy probíhá hlášení, ale ženy hlášení blíže nevěnují pozornost, protože si dělají srandu z hlasatele, kterému přezdívaly „*Brus jazyka českého*“²⁸⁰ – další z přezdívek do sbírky, kterou představila již Albína Palkosková.

---

²⁷⁶ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 15-23. ISBN 978-80-902602-3-8.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 25-40.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 42-73.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 124.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 74.

O tom, jak potřebné bylo rozptýlení v Pardubicích svědčí i další příhody, které lze v knize najít. Zajímavé je, že svědectví o těchto aktivitách se nelze dočíst v žádné knize od Albíny Palkoskové. Je možné, že kvůli věkovému rozdílu byla paní Alča tou umírněnou a takových aktivit se příliš neúčastnila.

Jedním z nejnavštěvovanějších míst v pardubické věznici byly jistě záchody. Ty nesloužily pouze k účelům nám přirozeným, ale především ke shromažďování a provozování zakázaných činností. Bylo to totiž jediné místo ve věznici, kam nesměli vstoupit mužští dozorcí bez ohlášení.²⁸¹ Bylo to místo, kde se ženy scházely, aby si uvařily kávu ve skleničce od hořčice²⁸² nebo také místo, kde vznikaly improvizované posluchárny.²⁸³

Dagmar ve své knize také poskytuje rozšíření míst, kde se „vězeňská univerzita“ odehrávala, protože posluchárny nevznikaly pouze na záchodech. Posluchárny vznikaly tam, kde zrovna bylo místo, možnost a potřeba. Vedle záchodů to byly například umývárny²⁸⁴ nebo dokonce dílna v suterénu, kde většina žen loupala cibuli.²⁸⁵ Jednou z velkých kapitol života žen v pardubické věznici jsou totiž přednášky, které si pro sebe navzájem připravovaly. Sama Šimková se o „*akademických odpoledních*“²⁸⁶ zmiňuje hned několikrát. Nejdříve píše o Irenci, s níž zkoušejí italská slovíčka a rozebírají umění zahlédnuté v novinách.²⁸⁷ Poté se zmiňuje právě o akademických odpoledních, když mají zrovna volnou neděli, přičemž zmiňuje Růženku, tedy výše představenou Růženu Vackovou, která přednášela archeologii a estetiku. Dále píše o Nině, čímž myslí s největší pravděpodobností Ninu Svobodovou, která učila jazyky a o jakési Járince, která přednášela historii.²⁸⁸ Šimková o studiu za mřížemi napsala: „*Naše nadšení bylo nadšení středověkých žebrařů, kteří s prázdným žaludkem a kapsou vysypanou táhli světem, aby slyšeli učení Abelarda a jiných učenců, a právě to zakázané v dobách temna vzněcuje osilující jiskry na různých pólech lidské*

---

²⁸¹ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 82. ISBN 978-80-902602-3-8.

²⁸² Tamtéž, s. 78.

²⁸³ Tamtéž, s. 80.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 80.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 85.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 80.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 78.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 82.

mysli. ²⁸⁹ Tyto přednáškové rituály zachytila také Božena Kuklová-Jíšová ve své vzpomínkové knize *Krásná němá paní*, o které se Dagmar Šimková zmiňuje, jak ji jednou v noci viděla psát básně.²⁹⁰ Dalším, mnohem rozsáhlejším důkazem o těchto hodinách je výše uvedená kniha Růženy Vackové *Vězeňské přednášky*.

Přednášky ovšem nebyly jediným rozptýlením, které si ženy v pardubickém vězení našly. Jak už je napsáno výše v kapitolách o Vojtěše Hasmandové a Růženě Vackové, důležitou součástí bylo vyprávění zážitků z návštěv. Šimková o tomto rituálu napsala: „[...] a ta, která má půlhodinovou návštěvu, dokáže o ní mluvit celý den. Každé slovo se obrátí, až se najde správný a pravdivý význam...“²⁹¹ Výše jsem také uvedla, že si ženy navzájem převypravovaly různé příběhy, a to platí i o věznicích v Pardubicích. Převypravovaly se například filmy, romány, básničky, ale klidně i recepty a „*vyprávělo se všechno, co se za života vypravovat dalo.*“²⁹² Básničky se v Pardubicích často přednášely i po večerce, kdy se chodilo od cely k cele a recitovalo.²⁹³

Další formou rozptýlení bylo divadlo. To bylo i pro ty ženy, které se nechtěly učit. Přes den se pracovalo jak na splnění normy, tak zároveň také na programu na večer. O pauzách se psaly scénáře a vyráběly kostýmy i rekvizity. Vše probíhalo ve spěchu, rozdělení rolí, učení scénáře a samotné představení, které se odehrávalo po večerním sčítání a předtím, než se vyhlásila večerka. V neděli se dokonce chodívalo hrát na jiné bloky, ovšem bez kostýmů a samozřejmě tajně. Tyto aktivity samozřejmě nezůstaly bez povšimnutí a Šimková sama napsala: „*Naše představení nezůstala utajená. Nikdy nás nepřistihli, ale dověděli se od udavaček, jak se bavíme.*“ Díky tomu také vznikl „*cenzurovaný divadelní kroužek.*“²⁹⁴

Vedle těchto aktivit, které přinášely zdání normality a svobody ovšem přetrvávaly i zážitky, které tak radostné nejsou. Vězeňkyním bylo například odepíráno právo na každodenní

---

²⁸⁹ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 83. ISBN 978-80-902602-3-8.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 82-83.

²⁹¹ Tamtéž, s. 78.

²⁹² Tamtéž, s. 33.

²⁹³ Tamtéž, s. 85.

²⁹⁴ Tamtéž, s. 86.

teplou sprchu. Vyplývá to již z toho, co ve své knize uvedla Albína Palkosková a z toho, že Šimková považovala za nutné zmínit, že jim bylo nařízeno každý den projít teplou sprchou, což popisuje jako nevídaný luxus. Toto nařízení se pojilo s prací v dílně v suterénu, kde – jak jsem výše zmínila – ženy loupaly cibule, a tedy zapáchaly.²⁹⁵

Co se týká fyzické nepohody, tak vedle krys, o nichž víme taktéž od Albíny Palkoskové, Dagmarina kniha popisuje klidně několik hodin dlouhé nástupy v nepříznivém počasí. Nástupy byly občas tak dlouhé a neúnosné, že ženy omdlávaly.²⁹⁶ Ale ani to nedokázalo většinu žen ve věznici zlomit a pořádaly se protestní hladovky, za které se často ocitaly v korekci. Sama Dagmar Šimková strávila během svého života za mřížemi více než sto dní v korekci a popsala ji následovně: „*Cely jsou umístěné ve sklepě. Některé mají betonovou podlahu a betonové lůžko bez slamníku. Místo záchodu je kbelík, který je v příznivém případě jednou za den vyprázdněn.*“²⁹⁷ Podle Šimkové se ve vězeňském sklepení v Pardubicích nenacházely pouze korekce, ale také izolované oddělení, které sloužilo k oddělení „*šílených a úchylných žen, které brzdily výrobní plány*“.²⁹⁸

Popsané fyzické strádání je strašné, ale mnohem horší je to psychické, které ani přes veškeré rozptýlení nemohlo být potlačeno. V šesté kapitole knihy se Šimková zabývá především náladou a psychickým rozpoložením za zdmi věznice. Sama píše, že bylo mnoho důvodů pro radost, ale také mnoho důvodu ke smutku. Popisuje pochyby, které ji – a jistě mnoho dalších – doprovázely. Pochyby o přítomnosti, o sobě, o budoucnosti a o tom, jestli na ně nějaká budoucnost čeká. Na náladě nepřidávala ani absence soukromí, kdy „*roste špatná nálada do obrovských rozměrů.*“ Tyto stavy nabývaly neobvyklých rozměrů, kdy sama píše: „*Mohla jsem spíše snášet násilí, protože mi dávalo sílu k odporu, byla jsem fanatičkou protestu, který jsem bez bázně z toho, co se stane dál, demonstrovala, upřímně věřící, že je to moje cesta. Ale byly chvíle, kdy maličký skutek – projev laskavosti a lásky – mne mohl zlomit.*“²⁹⁹ Takovému rozpoložení jistě nepomáhaly ani zprávy z domova, obzvlášť ty, které přinášely

---

²⁹⁵ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 85-86. ISBN 978-80-902602-3-8.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 97.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 117.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 118.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 91-97.

neradostná poselství, například o nemoci někoho doma a vědomí, že nemocného už možná neuvidí a nemá ani jak pomoci.

Dalším zabijákem naděje byly amnestie. Přestože s každou další amnestií se objevila naděje na propuštění, zároveň bylo těžké hledat naději novou. Vězenkyně, které měly to štěstí, že se na amnestii dostaly ven, zanechaly ve věznici ty, které se ven nedostaly, a k těm přibývalo stále více kriminálnic.³⁰⁰ Jelikož Dagmar zůstala v Pardubické věznici i po amnestii v roce 1960, při níž byla propuštěna jak Vojtěcha Hasmandová, tak Albína Palkosková, je její kniha svědectvím života poté, co většina politických věznic opustila. Doplňuje tak dopisy Růženy Vackové.

Problém, který přišel s kriminálnicemi, byl zvýšení násilí ve věznici. Násilí se stalo tak rozšířeným problémem, že ani ve sprchách nebyl člověk v bezpečí a ani dozorcí si nedovolovali zasahovat do sporů, které mezi sebou některé ženy měly.³⁰¹

V sedmé kapitole se Šimková vrací k vyšetřovacím taktikám Státní bezpečnosti, kde zmiňuje především temnici, což byla nevelká cela bez oken, v níž byl člověk neustále nucen chodit.³⁰² Obdobou temnice poté za zdí věznice byla korekce, kdy „v prvních létech bylo zvykem dávat ženy do korekce nahé.“³⁰³

V knize je také kapitola věnována sexuálnímu životu ve vězení, kde Šimková napsala: „*Během let jsem málem začala věřit, že děti nosí čáp.*“³⁰⁴ V kapitole se stručně – stejně jako Albína – zmiňuje o „*vzestupu lesbismu*“, jehož se dopouštěly i ženy, na které mimo stěny věznice čekal manžel s dětmi. S tím také souviselo dohazovačství, které se stalo v rámci možností výnosným. Za dohazovačské služby se platilo například tabákem nebo kávou, což bylo to nejcennější, co se dalo ve vězení sehnat a vlastnit.³⁰⁵

---

³⁰⁰ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 104-105. ISBN 978-80-902602-3-8.

³⁰¹ Tamtéž, s. 120.

³⁰² Tamtéž, s. 115.

³⁰³ Tamtéž, s. 120.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 125.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 124-130.

V poslední kapitole Šimková zachycuje konec svého věznění, který začal v pardubické věznici, když „jednoho dne přijely do lágru autobusy s lékaři, ošetřovatelkami a všelijakými divnými přístroji, které jsme nikdy neviděly.“³⁰⁶ Později – „jednou v neděli ráno“ – byl při nástupu přečten seznam žen, které měly být eskortovány.³⁰⁷ Transport zavedl Dagmar Šimkovou do opavské věznice, která byla poslední zastávkou před propuštěním.³⁰⁸

Po propuštění na ni čekaly její šťastnější bývalé spoluvězenkyně z Pardubic. Od těch, se kterými se nemohla setkat, na ni doma čekaly alespoň dopisy.³⁰⁹

O tom, jak neobyčejně statečná byla Dagmar Šimková, nesvědčí pouze tato kniha, ale také to, že opakovaně vystupovala proti režimu. Ať už to bylo v počátcích, kdy rozšiřovala protirežimní letáky, ale také později s jejím výrokem u soudu, kde pronesla, že „lituje upřímně a z celého srdce toho, že nemohla udělat více proti nastolenému režimu.“³¹⁰

---

³⁰⁶ ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, s. 141. ISBN 978-80-902602-3-8.

³⁰⁷ Tamtéž, s. 142.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 143.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 148-152.

³¹⁰ Tamtéž, s. 110.

8. Jiřina Zábranová

Tato výjimečná žena je často vzpomínána spíše ve spojitosti se svým synem Janem Zábranou než kvůli svému životu. Toto se – i přes zdánlivý nedostatek materiálů mapujících její život – pokusím napravit. Nejhlavnějším pramenem k jejímu životu jsou její vlastní vzpomínky, které sama zachytila v knize *Ohlédnutí*. Ve svých denících ji zmiňuje také její syn. Dále se o ní ve svých knihách zmiňuje Albína Palkosková, jak bylo nastíněno výše. Některá drobná fakta o ní také napsal Zdeněk Pousta v předmluvě ke knize *Vězeňské přednášky*.

Stejně jako Růženě Vackové a Dagmar Šimkové jí je věnována epizoda seriálu Českého rozhlasu s názvem *Osudové ženy*.

Kvůli nedostatku jakýchkoliv jiných zdrojů budu vycházet ze všech výše uvedených literárních zdrojů.

8.1 Život Jiřiny Zábranové

Jiřina Zábranová se narodila jako Jiřina Píchová 18. dubna 1903 v Budíkově.³¹¹ Narodila se do rodiny učitele Františka Píchy³¹² a Emílie Kotysové.³¹³

Do první třídy nastoupila do budíkovské dvoutřídky, kde ji v první třídě učil její vlastní otec.³¹⁴ Pravděpodobně nastoupila již v září roku 1908, protože později se zmiňuje, že ji otec přihlásil do školy o rok dříve.³¹⁵ V roce 1913 nastoupila do Měšťanské školy v Humpolci.³¹⁶ Poté byla přijata do Německé přípravné školy v klášteře v Kutné Hoře.³¹⁷ V září 1918 pak nastoupila do prvního ročníku Soukromého učitelského ústavu řádu sv. Voršily s právem veřejnosti.³¹⁸

---

³¹¹ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 27. ISBN 80-85639-20-3.

³¹² Tamtéž, s. 7.

³¹³ Tamtéž, s. 19.

³¹⁴ Tamtéž, s. 12, 38.

³¹⁵ Tamtéž, s. 59.

³¹⁶ Tamtéž, s. 53.

³¹⁷ Tamtéž, s. 59.

³¹⁸ Tamtéž, s. 62.

Ten byl během roku 1919 zrušen a Jiřina nastoupila na ženskou pobočku Státního mužského učitelského ústavu v Kutné Hoře.³¹⁹ Tam roku 1922 odmaturovala s vyznamenáním.³²⁰

Během studií se přidala ke Sdružení čsl. učitelek.³²¹ Vedle toho se také už v roce 1921 seznámila se svým budoucím manželem Emanuelem Zábranou, protože byl jako kantor přidělen na stejnou školu, kde učil její otec.³²² K tomu všemu začala také psát do *Ženské národní rady*.³²³

Na své první pracovní místo nastoupila 1. září 1922 na Obecné škole v Herálci. Zde vydržela pouze měsíc a k 1. říjnu nastoupila do trojtřídní obecné školy v Čejově.³²⁴ Další školní rok nastoupila zpět do Herálce, kde nově působila jako výpomocná učitelka na Měšťanské škole. Na této škole vydržela až do roku 1924.³²⁵ Poté nastoupila na školu v Budíkově, kde vytrvala do roku 1926.³²⁶ Tam nakonec v březnu 1926 převzala místo v první třídě po svém otci, který byl restrikcí donucen odejít do penze.³²⁷ Od 1. října 1926 pak nastoupila jako učitelka na škole ve Větrném Jeníkově.³²⁸ Další profesní cesta ji opět zavedla do Herálce, kde opět nastoupila 1. září 1927. Ještě v tomto školním roce se stala zástupkyní ředitele.³²⁹

13. září 1930 se v Kutné Hoře provdala za Emanuela Zábranu.³³⁰ Dne 4. června 1931 se jim narodil syn Jan.³³¹ Později toho roku, 19. října, jí zemřel otec.³³²

---

³¹⁹ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 65. ISBN 80-85639-20-3.

³²⁰ Tamtéž, s. 68-69.

³²¹ Tamtéž, s. 87.

³²² Tamtéž, s. 76.

³²³ Tamtéž, s. 90.

³²⁴ Tamtéž, s. 90.

³²⁵ Tamtéž, s. 92.

³²⁶ Tamtéž, s. 92.

³²⁷ Tamtéž, s. 98.

³²⁸ Tamtéž, s. 99.

³²⁹ Tamtéž, s. 101.

³³⁰ Tamtéž, s. 102.

³³¹ Tamtéž, s. 108.

³³² Tamtéž, s. 11.

V roce 1933 spolu s manželem nastoupila na Pokusnou diferenciovanou školu měšťanskou v Humpolci.³³³ V roce 1934 pak Jiřina Zábranová vstoupila do národně socialistické strany.³³⁴ Od 1. ledna 1937 Jiřina Zábranová nastoupila na druhou mateřskou dovolenou.³³⁵ 18. ledna porodila mrtvou holčičku.³³⁶ Další rána přišla 23. července 1939, kdy jí zemřela starší sestra, oslovována Anda, a ještě téhož večera i matka.³³⁷

Za dob Protektorátu Čechy a Morava Jiřina neučila ve školách, ale dávala hodiny německého jazyka.³³⁸ Bylo to kvůli paragrafu z prosince 1939, který nařizoval odchod ze školních služeb všem vdaným ženám, které žily v takové domácnosti, kde příjem obou členů rodiny přesahoval 1700 Kčs.³³⁹ Místo toho se s rodinou nastěhovala do vlastního domu v Humpolci a nastoupila do tamní knihovny jako knihovnice. Vedle toho také pracovala v Ochráně matek a dětí, Okresní péči o mládež, Československém červeném kříži, Dobrovolných sestřích, v kulturní komisi města Humpolce a v redakční radě okresního časopisu *Zálesí*.³⁴⁰

9. dubna 1945 gestapo zatklo Emanuela Zábranu, proto za ním Jiřina každou sobotu dojížděla do Tábora, přesto s ním mluvila pouze jednou. Emanuel Zábrana byl propuštěn 5. května, kdy Jiřina vzpomínala: „*V sobotu 5. května 1945 zůstal Eman hned na radnici...*“³⁴¹

Hned v květnu se pak opět přihlásila do školní služby a začala učit na Pokusné diferenciované škole měšťanské v Humpolci. Také se přihlásila do státního knihovnického kurzu, který úspěšně dokončila 27. srpna a od 1. listopadu pak vykonávala funkci knihovnické inspektorky. V souvislosti s tímto byla z učitelství uvolněna, ale kvůli nedostatku kantorů, byla přijata od 1. září do 4. prosince 1945 jako výpomocná učitelka na gymnáziu.³⁴²

---

³³³ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 124. ISBN 80-85639-20-3.

³³⁴ Tamtéž, s. 143.

³³⁵ Tamtéž, s. 139.

³³⁶ Tamtéž, s. 140.

³³⁷ Tamtéž, s. 151.

³³⁸ Tamtéž, s. 156.

³³⁹ Tamtéž, s. 175.

³⁴⁰ Tamtéž, s. 161.

³⁴¹ Tamtéž, s. 183.

³⁴² Tamtéž, s. 191.

V té době se také začala formovat její politická kariéra, přestože nikdy podle svých slov politickou kariéru dělat nechtěla. Byla zvolena do zemské osvětové rady a také byla poslána jako ženská zástupkyně kraje Havlíčkův Brod do Ústředního výboru národně socialistické strany.³⁴³ Nakonec se dostala až do Ústředního výkonného výboru strany a Zemského národního výboru.³⁴⁴ Díky své politické kariéře se znala s osobnostmi jako byla Františka Plamínková, Milada Horáková, T. G. Masaryk, Karel Čapek, Olga Scheinpflugová nebo manželé Benešovi a další.³⁴⁵

Během únorového převratu byla v Praze na schůzích.³⁴⁶ Nakonec jí i jejímu manželovi bylo zakázáno vstoupit do školní budovy a z rozhodnutí akčního výboru byli zbaveni učitelství.³⁴⁷ Nakonec Akční výbor dovolil vyloučeným učitelům od 1. září opět učit. To se ovšem netýkalo Jiřiny, které byla vyměřena penze.³⁴⁸

10. března 1948 opět navštívila Prahu, aby zjistila, „*jak vypadají poměry jinde.*“ Podle jejích slov to byl první den její údajné ilegální činnosti, kterou „*bohužel – nikdy nevyvíjela.*“³⁴⁹ V témže roce opustila knihovnu i redakci *Zálesí*. Byla v tu dobu tedy nezaměstnaná, když jí přišla výzva, aby začala pracovat jako myčka láhví v městském pivovaru. Nikdy tam nenastoupila.³⁵⁰

Zatčena byla 8. listopadu 1949,³⁵¹ Jan Zábrana ovšem uvádí 6. listopadu.³⁵² Byla dovezena do Jihlavy.³⁵³ Později – sama Jiřina si ve své knize není jistá datem, ale uvádí

---

³⁴³ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 201. ISBN 80-85639-20-3.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 202.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 111-112.

³⁴⁶ Tamtéž, s. 212.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 214.

³⁴⁸ ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992, s. 33. ISBN 80-900149-7-6.

³⁴⁹ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 215. ISBN 80-85639-20-3.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 216.

³⁵¹ Tamtéž, s. 223.

³⁵² ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992, s. 382. ISBN 80-900149-7-6.

³⁵³ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 226. ISBN 80-85639-20-3.

20. února 1950 – byla převezena do Prahy do Bartolomějské věznice.³⁵⁴ Tento den ve své knize označuje jako středu,³⁵⁵ což je mylná informace, neboť 20. února 1950 bylo pondělí. Její další přesun se tedy mohl odehrát 23. února, kdy byla převezena na Pankrác, ale v tom případě se nejednalo o pondělí, jak uvádí.³⁵⁶ Jisté ovšem je, že hned po přesunu na Pankrác se seznámila s Alčou Palkoskovou.³⁵⁷ Až tam zjistila, že byla zatčena se skupinou *Střed*, která označovala národně socialistickou skupinu.³⁵⁸ Byl to proces, který navazoval na proces s Miladou Horákovou.³⁵⁹ Poté byla přesunuta opět do Jihlavy, aby se o pár dní později vrátila zase na Pankrác.³⁶⁰ Datum soudního stání blíže nespecifikovala, zmiňuje jenom to, že se jednalo o konec července.³⁶¹ Zde se opět někde vloudil šotek a její syn tento soud datuje na srpen 1950.³⁶² Konkrétně nepsala ani o rozsudku, proto se o konkrétním trestu lze dozvědět pouze toto: „*Po návratu domů našel [její manžel Emanuel] ve schránce telegram z Prahy, že jsem byla odsouzena do vězení na 18 let a že má v neděli povolenou návštěvu u mne.*“³⁶³

7. září 1950 byla transportována do věznice v Rakovníku.³⁶⁴ V transportu byla i Alča Palkosková.³⁶⁵ Její manžel byl zatčen v říjnu 1951.³⁶⁶ Zde je další rozpor v tom, že její syn, který tou dobou byl na svobodě, uvádí jako datum zatčení svého otce 7. září.³⁶⁷ Během pobytu v Rakovníku také prodělala zlomeninu nohy.³⁶⁸ V Rakovníku pobývaly Jiřina s Alčou

---

³⁵⁴ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 237-238. ISBN 80-85639-20-3.

³⁵⁵ Tamtéž, s. 240.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 240.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 240-241.

³⁵⁸ Tamtéž, s. 241-242.

³⁵⁹ VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 13. ISBN 80-238-4327-3.

³⁶⁰ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 248-249. ISBN 80-85639-20-3.

³⁶¹ Tamtéž, s. 255.

³⁶² ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992, s. 469.

³⁶³ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 257. ISBN 80-85639-20-3.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 259.

³⁶⁵ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 309. ISBN 80-901841-2-X.

³⁶⁶ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 218. ISBN 80-85639-20-3.

³⁶⁷ ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992, s. 382. ISBN 80-900149-7-6.

³⁶⁸ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 265. ISBN 80-85639-20-3.

až do 25. března 1952, kdy byly opět společně převezeny do Pardubic, kam dorazily o den později.³⁶⁹ V květnu 1952 ji v Pardubicích poprvé navštívil syn Jan, když byl na cestě od otcova soudu.³⁷⁰

V září 1953 Jiřina prodělala zánět ledvin, se kterým se pojily přetrvávající problémy.³⁷¹ Na tyto problémy jí jeden její známý lékař poradil lék Rowatinex, který jí pravidelně obstarával syn, po propuštění ho přestala brát a potíže s ledvinami se již nevrátily.³⁷²

Ke dni 9. května 1960 byl propuštěn její manžel Emanuel.³⁷³ Ona sama byla popuštěna na amnestii 10. května 1960. Hned v červnu si zažádala o důchod, který jí byl přiznán až po srpnu 1965. Mezitím 15. srpna 1960 prodělala první záchvat mozkové mrtvice.³⁷⁴

Zemřela 24. května 1974³⁷⁵ po třech měsících a týdnu v nemocnici. Syn, nejspíše mylně, uvádí nejdříve datum 24. března 1974, protože poděkování nemocničnickému personálu, který se staral o jeho matku, je datováno k 25. květnu 1974.³⁷⁶

Jiřina Zábranová je uložena na poděbradském hřbitově.³⁷⁷

8.2 Ohlédnutí

Jak už bylo napsáno výše, *Ohlédnutí* je vzpomínková kniha. Tato kniha se zachovala pouze jako průklep strojopisu, který z rukou psaných poznámek Jiřiny Zábranové opsal její syn Jan Zábrana. V textu jsou minimální zásahy ze strany redakce, přesto byl text před vydáním

---

³⁶⁹ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 273-274. ISBN 80-85639-20-3.

³⁷⁰ Tamtéž, s. 282.

³⁷¹ Tamtéž, s. 289.

³⁷² Tamtéž, s. 324.

³⁷³ ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992, s. 382. ISBN 80-900149-7-6.

³⁷⁴ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 337-340. ISBN 80-85639-20-3.

³⁷⁵ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998, s. 403. ISBN 80-901841-2-X.

³⁷⁶ ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992, s. 305. ISBN 80-900149-7-6.

³⁷⁷ PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Alča. *Jiřiniáda*. s. 19. (bez bibliografických údajů).

poskytnut zbylým členům rodiny, tedy snaše a vnučce Jiřiny Zábranové, Marii Zábranové a Evě Zábranové.³⁷⁸

Kniha je rozdělena na čtyři části. V té první zachycuje i život před jejím narozením, kdy oba její rodiče přišli o své drahé polovičky a seznámili se spolu. Poté se věnuje období svého mládí a škole. Tato část končí rokem 1922, kdy Jiřina odmaturovala. Druhá část zachycuje roky, kdy učila, počátky jejího vlastního rodinného života a rozjezd politické kariéry. Vedle toho v této části zachytí smrt všech třech členů své nejbližší rodiny. Třetí část začíná stěhováním se do vlastního domku, nelehké období Protektorátu Čechy a Morava a období mezi lety 1945 a 1948.

Čtvrtá a zároveň poslední část začíná dnem jejího zatčení a mapuje její život během let ve vězení, také velmi stručně prvních pět let na svobodě.

Jelikož první tři roky jejího vězení prožila jinde než v Pardubicích, nebude na ně – jako v předchozích případech – brán zřetel. Jak bylo poznamenáno výše, do Pardubic byla transportována 25. března 1952³⁷⁹ v prvním transportu politických žen.³⁸⁰

Zpočátku se pokouší postupovat chronologicky, ale poté sama přiznává: „*Ostatní stěží dokážu psát chronologicky, plete se mi to. Tedy jen postavičky a příběhy.*“³⁸¹

Stejně, jako tomu bylo u Alči, se Jiřina zabývá tím, co bylo bezprostředně po příjezdu, tedy fasováním věcí.³⁸² Stejně tak věnuje značnou pozornost i bachařům a jejich přezdívám. Jak bylo nastíněno v kapitolách o Alče Palkoskové a Dagmar Šimkové, představivost při výběru přezdívek ženám nechyběla. Jiřina ovšem ve své knize vyjmenovala a popsala

---

³⁷⁸ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 343. ISBN 80-85639-20-3.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 273-274.

³⁸⁰ BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!: životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 30-31. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR: č. 15. ISBN 80-86621-25-1.

³⁸¹ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 293. ISBN 80-85639-20-3.

³⁸² Tamtéž, s. 275.

všechny, na které si vzpomněla, značně tak rozšířila seznam dosavadních jmen. V rozporu je ovšem to, že Jiřina napsala, že někteří byli ochotni jim sdělit svá pravá jména.³⁸³ Tak se dozvídáme, že například Sultán byl ve skutečnosti Bohumil nebo Bohuslav Mikovec.³⁸⁴ Správné křestní jméno tohoto dozorce bylo Bohumil.³⁸⁵ To je pouze jeden z více příkladů. Jiřina tyto přezdívky také aktivně v textu používá v jednotlivých blocích vzpomínek.

Jiřina si ovšem pamatuje i svou první adresu z vězení, tedy konkrétně Pardubice B 10. Tak byla označena poštovní schránka. Zmiňuje to v souvislosti s pracovními brigádami, kdy „[...] později při brigádách nebo když na trh žádali určitou zeleninu nám říkali kombajn B 10“.³⁸⁶

Jiřina se na práci na zahradě přihlásila jako první. Hned po ní Alča a další ženy. Díky jejich pilné práci nakonec dvakrát týdně zásobovaly trh v Pardubicích i vězeňskou kuchyni. A stejně tak jako Alča, i Jiřina se přiznává k vedlejšímu obohacení v podobě mrkví, kedluben a dalších druhů vypěstované zeleniny.³⁸⁷ Práci na zahradě věnuje značnou část textu, z něhož je znát, že tuto práci měla za mřížemi nejraději, přestože ji nedělala dlouho. Po prodělaném zánětu ledvin v září 1953³⁸⁸ už na zahradě pracovala pouze do jara, kdy odešla na pletárnu.³⁸⁹ Ještě předtím ovšem díky svému nápadu uschovat před mrazy zeleninu do pařenišť přilepšila celému vězení a na Silvestra roku 1953 měli všichni k večeři květák se smaženou houskou.³⁹⁰

Kromě práce v zahradě toto zaměstnání zahrnovalo také práci v sadě, díky čemuž všichni ve vězení také po dlouhé době ochutnali štrúdl.³⁹¹

---

³⁸³ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 277. ISBN 80-85639-20-3.

³⁸⁴ Tamtéž, s. 293.

³⁸⁵ BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!: životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 39. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR: č. 15. ISBN 80-86621-25-1.

³⁸⁶ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 283. ISBN 80-85639-20-3.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 277.

³⁸⁸ Tamtéž, s. 289.

³⁸⁹ Tamtéž, s. 291.

³⁹⁰ Tamtéž, s. 290.

³⁹¹ Tamtéž, s. 292.

Vítaným přilepšením byly také brigády. Nejdříve na brambory a řepu, z počátku v okolí a později až v Habrech nad Vysočinou, kde děvčata dostávala na přilepšenou ovoce.³⁹²

Co se jídla týká, tak při jejich příjezdu tam ještě stále vařili muži. Jiřina vzpomíná, že hned první den jim dovezli oběd – „*zeleninovou polévku a každé z nás hranol šunknfleků opravdu s masem a vejci.*“³⁹³

Popisuje také první koupel. Koupelna byla „*[...] v budově na konci lágru vedle kuchyně, v prvním poschodí.*“ Byla rozdělena na svlékárnu s věšáky a místnost s asi dvanácti sprchami. Během let ovšem byl problém s nedostatkem vody stejně jako v jiných věznicích. Proto se občas stávalo, že se ženy namydly, ale už se neměly čím opláchnout.³⁹⁴

Stejně jako Alča se i Jiřina věnuje problému s krysami. Jiřina se podle svých vlastních slov myši štítla a až v kriminále si odvykla.³⁹⁵ V reakci na to bylo zahájeno hubení těchto hlodavců a zákaz pohazovat cokoli po celách. Problém se pak údajně zlepšil.³⁹⁶ Ovšem nedořešil.

Jiřina se zmiňuje pouze o jednom filcunku. Těsně předtím, než byly oddělené státní ženy a řeholní sestry, proběhl tzv. generální filcunk. Ženy musely veškeré své věci, včetně dek, pod kterými spaly, vynést na dvůr a čekat, než budou všechny věci a ženy prohledány.³⁹⁷

Okrajově se také zmiňuje o sexuálním životě za mřížemi. Jsou to ovšem drobné zmínky, jako například to, že jedna z „teploušek“, jak ji sama nazvala, měla velký zájem o Alču.³⁹⁸

---

³⁹² ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 287-288. ISBN 80-85639-20-3.

³⁹³ Tamtéž, s. 275.

³⁹⁴ Tamtéž, s. 280.

³⁹⁵ Tamtéž, s. 108.

³⁹⁶ Tamtéž, s. 337.

³⁹⁷ Tamtéž, s. 283.

³⁹⁸ Tamtéž, s. 281.

Co se týká pracovního života Jiřiny Zábranové za mřížemi, bylo již napsáno, že pracovala na zahradě a poté přešla na pletárnu, kde se pletly nejen svetry, ale spousta dalšího. Pak ovšem chvíli pobývala také na pracovišti Koh-i-noor a ještě později pracovala na švadlárně.³⁹⁹

Na pletárně také probíhala tamní „škola“, kterou Jiřina zachytila následovně: „*U našeho stolu vždy tak kolem půl desáté začínala „škola“: co které z nás ví o které zemi – určil se vždy jeden stát a v paměti se shánělo všecko – hory, řeky, podnebí... jako ve škole, ale doplňovalo se, co kdo o tom státě četl nebo co zná z tamní literatury, hudby, malířství, uměleckých řemesel a podobně.*“⁴⁰⁰

Ke konci se také podrobně věnuje lékařské péči. V roce 1952 byla zřízena provizorní ordinace na bloku A ve třetím poschodí. Údajně spolu s prvním transportem přijela také první lékařka z řad odsouzených, Slávinka Koláčková.⁴⁰¹ Poté už se na pozici lékařky střídaly především odsouzené ženy. V případě vážnějšího problému přišel doktor od StB, v době pobytu Jiřiny Zábranové a dalších žen to byl doktor Kubíček. Do nemocnice se ovšem jezdilo spíše výjimečně.⁴⁰²

Okrajově a velmi nespecificky také zmiňuje hladovku. Předpokládám, že půjde o hladovku z roku 1954, kdy ženy hladověly týden, až ji samy ukončily. Jiřina se ovšem vzdala jako jedna z posledních potom, co za ní přišel náčelník se slovy: „*Zábranová, nechte toho hladovění. [...] ministerstvo nařizuje dát vám umělou výživu,*“ a kdy ho doktor podpořil: „*Nikdo už nehladoví, vy víte, že nejste zdravá, ani já ani doktorky bychom vás neradi viděli zničenou, mějte rozum.*“⁴⁰³

Více toho o pardubické věznici nespecifikuje, což, jak sama přiznává, je dílem její paměti. Dále v knize zachycuje své propuštění a dvě žádosti o důchod.

---

³⁹⁹ ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: Torst, 1994, s. 307. ISBN 80-85639-20-3.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 326.

⁴⁰¹ Tamtéž, s. 316.

⁴⁰² Tamtéž, s. 319.

⁴⁰³ Tamtéž, s. 296-298.

Její kniha představovala spíše jednotlivé bloky dozorců/zdravotní péče/práce, než aby poskytovala chronologický vhled do tamního života. Slouží tak ovšem jako přínosné informační dokreslení celého pobytu ve vězení.

9. Božena Kuklová-Jíšová

Boženu Kuklovou-Jíšovou jsem výjimečně nezařadila abecedně mezi ostatní vzpomínkové knihy, a to kvůli jedinečnosti jejího díla.

O Boženě Kuklové-Jíšové neexistuje žádná ucelená monografie. V jejím případě ani její vlastní knihy nejsou moc nápomocné a podávají pouze kusé informace. Ve své knize *Krásná nemá paní* především vzpomíná na ostatní spoluvězeňkyně a její kniha *Verše psané za mříží*, jak již název napovídá, obsahuje pouze výbor básní, které během svého vězení napsala. Ovšem stejně jako Jiřinu Zábranovou ji ve své předmluvě v knize *Vězeňské přednášky* představuje Zdeněk Pouta. Vedle toho však vznikly články *Verše za mříží* ve Svobodném slovu a *Ženy v komunistickém lágru* v Lidových novinách, kde Božena Kuklová-Jíšová vystupuje. Mimo jiné o ní lze dozvědět také z online článků na menetekel.cz a v archivu Ústavu pro studium totalitních režimů, který jí v roce 2010 udělil Cenu Václava Bendy.

Z těchto důvodů bude představení Boženy Jišové, oproti ostatním, velmi krátké.

9.1 Život Boženy Kuklové-Jíšové

Božena Kuklová-Jíšová, rodným jménem Božena Kuklová, se narodila 8. prosince 1929⁴⁰⁴ v Českých Budějovicích. Poté se s rodinou přestěhovala do Prahy, kde byla „*totálně nasazená na práci ve vinohradském soukromém kloboučnictví*“.⁴⁰⁵ Podle svých slov začala psát básně už v jedenácti letech.⁴⁰⁶

Během Pražského povstání se účastnila bojů za Československý rozhlas. V září 1945 pak nastoupila na Obchodní akademii v Resslově ulici.⁴⁰⁷ Tam v roce 1949 odmaturovala a chtěla se věnovat právům, ale to jí bylo zakázáno. Proto pracovala v kancelářích například

---

⁴⁰⁴ *Odešla básnířka Božena Jišová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022].

Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnicka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

⁴⁰⁵ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Krásná nemá paní: příběhy vězněných žen z padesátých let*. 3., rozš. vyd. Praha: ARSCI, 2007, s. 141. ISBN 978-80-86078-70-0.

⁴⁰⁶ JÍŠOVÁ, Božena a ŠTROBLOVÁ, Jana. *Verše za mříží...Svobodné slovo*, 1991, roč. 47, s. 3. ISSN 0231-732X.

⁴⁰⁷ *Odešla básnířka Božena Jišová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022].

Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnicka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

v Centrotrexu, družstvu Znak nebo Bytovém družstvu hl. města Prahy.⁴⁰⁸ Během své práce v družstvu Znak se seznámila se svým budoucím manželem Josefem Jíšou.⁴⁰⁹

Za Josefa Jíšu se provdala těsně před zatčením.⁴¹⁰ Odsouzena byla v roce 1954 za protistátní činnost, kterou spáchala v roce 1951.⁴¹¹ Touto protistátní činností bylo nejspíše zapojení do převaděčské skupiny, která byla odhalena dříve, než stihla někomu pomoci.⁴¹² Odsouzena byla na deset let.⁴¹³

Půl roku byla uvězněna na Bartolomějské ulici, půl roku na Pankráci, dva roky v Želiezovcích a tři roky v Pardubicích.⁴¹⁴ Propuštěna byla na amnestii v roce 1960.⁴¹⁵

Po propuštění pracovala jako uklízečka, dělnice na stavbě a jako sociální pracovnice.⁴¹⁶ Například v roce 1963 byla zaměstnána v továrně Tesla Karlín.⁴¹⁷ Tou dobou se také chystala na mateřskou dovolenou.⁴¹⁸ Během svého života měla dvě děti, a to dceru Boženu

---

⁴⁰⁸ VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999, s. 30. ISBN 80-238-4327-3.

⁴⁰⁹ *Odešla básnířka Božena Jíšová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnirka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

⁴¹⁰ HOMOLOVÁ, Marie. Ženy v komunistickém lágru. *Lidové noviny*, 2002, 15(81), s. 13. ISSN 0862-5921.

⁴¹¹ JÍŠOVÁ, Božena a ŠTROBLOVÁ, Jana. Verše za mříží...*Svobodné slovo*, 1991, roč. 47, s. 3. ISSN 0231-732X.

⁴¹² HOMOLOVÁ, Marie. Ženy v komunistickém lágru. *Lidové noviny*, 2002, 15(81), s. 13. ISSN 0862-5921.

⁴¹³ *Odešla básnířka Božena Jíšová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnirka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

⁴¹⁴ JÍŠOVÁ, Božena a ŠTROBLOVÁ, Jana. Verše za mříží...*Svobodné slovo*, 1991, roč. 47, s. 3. ISSN 0231-732X.

⁴¹⁵ *Odešla básnířka Božena Jíšová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnirka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

⁴¹⁶ *Slavnostní předání Ceny Václava Bendy 2010* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 16.11.2010. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170601143437/http://old.ustrcr.cz/cs/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bendy-2010>

⁴¹⁷ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Krásná nemá paní: příběhy vězňených žen z padesátých let*. 3., rozš. vyd. Praha: ARSCI, 2007, s. 133. ISBN 978-80-86078-70-0.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 136.

Zvolskou, která za ní přebrala Cenu Václava Bendy⁴¹⁹ a syna, kterého v článku pro *Lidové noviny* nejmenovala.⁴²⁰

V 60. a 70. letech publikovala své básně v emigrantských časopisech.⁴²¹ Jedním z takových časopisů byl například časopis mezinárodní organizace politických vězňů INTER-ASSO *Mukl*.⁴²²

V roce 1968 se stala členkou K 231 a po roce 1989 byla plně rehabilitována.⁴²³ V roce 2010 jí byla udělena Cena Václava Bendy.⁴²⁴

V roce 2012 také získala odznak účastníka odboje proti komunismu od ministra obrany. Zemřela v březnu 2014.⁴²⁵

9.2 Krásná nemá paní

Tuto vzpomínkovou knihu jsem nechala na závěr pro dokreslení výše uvedených informací, a především jako utvrzení toho, co bylo naznačeno jak v knihách dopisů Vojtěchy Hasmandové a Růženy Vackové, tak ve vzpomínkových knihách Alči Palkoskové, Dagmar Šimkové a Jiřiny Zábranové – silných pout, která ve vězení vznikala a která často přetrvala i po propuštění.

---

⁴¹⁹ *Slavnostní předání Ceny Václava Bendy 2010* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 16.11.2010. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170601143437/http://old.ustrcr.cz/cs/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bendy-2010>

⁴²⁰ HOMOLOVÁ, Marie. Ženy v komunistickém lágru. *Lidové noviny*, 2002, 15(81), s. 15. ISSN 0862-5921.

⁴²¹ *Odešla básnířka Božena Jišová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnicka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

⁴²² *Slavnostní předání Ceny Václava Bendy 2010* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 16.11.2010. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170601143437/http://old.ustrcr.cz/cs/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bendy-2010>

⁴²³ *Odešla básnířka Božena Jišová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnicka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

⁴²⁴ *Slavnostní předání Ceny Václava Bendy 2010* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 16.11.2010. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170601143437/http://old.ustrcr.cz/cs/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bendy-2010>

⁴²⁵ *Odešla básnířka Božena Jišová, politická vězeňkyně 50. let* [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. [cit. 27.5.2022]. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnicka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

Vzpomínky, ze kterých je složena tato kniha, původně vycházely v letech 1999-2001 pod názvem *Naše holčičky* v časopisech *Mukl* a *Věrní zůstaneme*.⁴²⁶

Vznik této knihy a vůbec těchto vzpomínkových bloků je prostý – Božena Kuklová-Jíšová tím bojovala proti obvinění, že ženská část *muklů* o sobě dává jen málo vědět.⁴²⁷ Z knihy je také cítit potřeba předat svědectví o těchto statečných ženách dalším generacím. Na knize je též zajímavé, že obsahuje fotografický materiál. Ten se skromně vyskytuje i v přechozích knihách, ale v této knize většina kapitol obsahuje fotku ženy, o níž pojednává. Některé kapitoly jsou obohaceny i o fotografie, které si mezi sebou ženy vyměnily.

Již výše jsem uvedla, že napsala také vzpomínky na Dagmar Šimkovou a Růženu Vackovou. V této práci dále jmenuji alespoň ty, které spolu s výše představenými autorkami sdílely prostory v pardubické věznici, přestože se literárně neprosadily. Dovolím si zůstat u zdrobnělin jmen tak, jak je používá autorka.

Jako první nás autorka seznamuje s Andulkou Kvasničkovou a jejími stoprocentními muži, kterými myslela manžela a syna. S Boženou se poznaly v roce 1957 poté, co byla Božena převezena do Pardubic. Ženy jí říkaly *Duly*, protože se její syn odstěhoval do USA, kde se oženil a ona sama nechtěla působit jako „*venkovská baba*“. Poté, co každou přestěhovaly jinam s ní Božena ztratila kontakt.⁴²⁸

Další kapitola představuje Aranku Rosenbergovou, která podle Boženiných slov „prošla všemi lágry“. Předpokládám tedy, že i tím pardubickým. Aranka měla obzvlášť těžký životní osud. Nejdříve byla i s rodinou vězněna nacisty a v koncentračním táboře zemřela její sestra i rodiče. Poté ji na dvanáct let uvěznili také komunisté, kvůli čemuž se s ní rozvedl manžel. Po propuštění se znovu vdala, ale svého manžela přežila. Aranka už je po smrti.⁴²⁹

---

⁴²⁶ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Krásná nemá paní: příběhy vězňených žen z padesátých let*. 3., rozš. vyd. Praha: ARSCI, 2007, s. 140. ISBN 978-80-86078-70-0.

⁴²⁷ Tamtéž, s. 5-7.

⁴²⁸ Tamtéž, s. 8-10.

⁴²⁹ Tamtéž, s. 11-14.

Dagmar Šimkovou již představovat nemusím, jen napíšu, co o ní napsala Božena. „*Dáša Šimková patřila k nejstatečnějším z nás. [...] Mluvila a jednala vždy sama za sebe a vždy tak otevřeně a přímo, že to bylo dokonce nepříjemné i nám ostatním. Příliš to kontrastovalo s naší opatrností.*“ S Dášou se Božena seznámila už v Želiezovcích a později spolu pobývaly i v Pardubicích.⁴³⁰

Julinka Hrušková měla přezdívku komár. Původně prý Božena ani neznala její pravé jméno, pouze přezdívku. Během nového režimu její otec převáděl lidi přes hranice. Kvůli nesouhlasu s režimem se i Julinka rozhodla pro útek. Tam se zamilovala do amerického vojáka, se kterým později čekala dítě. Nakonec se zapojila do odbojové skupiny a převáděla přes hranice také. To se jí stalo osudným, byla uvězněna. Ve vězení potratila a nikdy už svého amerického vojáka neviděla.⁴³¹

Vlasta Charvátová se spolu s manželem zapojila do skupiny, která se pokusila osvobodit vězně z věznice v Litoměřicích. Nakonec byla akce ukončena dřív, než bylo dosaženo cíle. Vlasta byla zatčena v roce 1949. Později ve vězení se přidala k Vojtěše Hasmandové, Růženě Vackové a dalším devíti ženám a napsala dopis generálnímu tajemníkovi OSN Dagu Hammarskjöldovi. Odseděla si přes třináct let a byla propuštěna v roce 1963. V roce 1968 emigrovala do Švýcarska, aby se v roce 1995 vrátila zpět do země.⁴³²

Také Merinu Jandovou poznala Božena v roce 1957. Podle vyprávění byla pořádný svéráz. Jednou například při výslechu omráčila vyšetřovatele psacím strojem. Také byla jednou z žen, které sebraly odvahu a napsaly generálnímu tajemníkovi OSN. Propuštěna byla v roce 1960. Tato kapitola také potvrzuje to, že ve vězení byl problém s přemnoženými krysami.⁴³³

O Růženě Vackové také již byla řeč. V této kapitole Božena Kuklová-Jíšová vzpomíná na Vánoce 1959, které spolu strávily a na soukromou přednášku, kterou od Růženy ten den

---

⁴³⁰ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Krásná nemá paní: příběhy vězňených žen z padesátých let*. 3., rozšířené vyd. Praha: ARSCI, 2007, s. 18-22. ISBN 978-80-86078-70-0.

⁴³¹ Tamtéž, s. 23-28.

⁴³² Tamtéž, s. 48-55.

⁴³³ Tamtéž, s. 56-64.

dostala. V této kapitole také popisuje, jak si přes trubky od topení ohřívaly vodu na kávu, nebo jak si ženy ve vězení kreativně připravovaly cibulovou pomazánku s droždím.⁴³⁴

Jedna z kapitol se jmenuje *Řeholní sestry*, ale je především o Justině Tukové. Na tu vzpomíná ve spojitosti s tím, že nechápala, jak si řeholní sestry mohou udržet kázeň a víru, načež sestra Justina odpověděla, že po ní nikdo pochopení nežadá. Také vzpomíná na klid a sílu, které mezi ostatní řádové sestry šířily.⁴³⁵

Další z žen, se kterými se Kuklová-Jíšová seznámila v roce 1957, se jmenovala Blanka Bicková. Ta se zúčastnila organizování studentských kroužků s náboženskou a etickou tematikou v rámci *Katolické akce*, které se účastnila také Růžena Vacková. Tím se dopustila velezrady. V Pardubicích působila jako lágrová lékařka. Po propuštění se provdala za lékaře a založila rodinu.⁴³⁶

Předposlední ženou z našeho seznamu je Helenka Kordová. Narodila se na Slovensku a ve třiatdvaceti letech se provdala za kapitána Alexandra Kordu. Její manžel byl obviněn z kontaktů s antikomunistickým občanským hnutím. Byl i s manželkou zavřen a na svobodě zůstal pouze šestiletý syn. Zatímco byla ve vězení, tak jí zemřel manžel. V roce 1960 byla propuštěna a v roce 1968 emigrovala do Anglie.⁴³⁷

Jako poslední představila Bedřišku Synkovou, svojí blízkou přítelkyni. Seznámily se už v Želiezovcích. V prvních dnech, kdy byla Bedřiška zavřená, jí Božena pomohla se sžít s novými podmínkami. Také vzpomíná, že se často hádaly a nemluvily spolu, ale vždy se usmířily. V roce 1968, stejně jako spousta jiných, emigrovala do Švýcarska. Přesto jejich přátelství neochladlo a psaly si s Boženou alespoň dopisy.⁴³⁸

---

⁴³⁴ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Krásná nemá paní: příběhy vězňených žen z padesátých let*. 3., rozšířené vyd. Praha: ARSCI, 2007, s. 73-78. ISBN 978-80-86078-70-0.

⁴³⁵ Tamtéž, s. 98-102.

⁴³⁶ Tamtéž, s. 103-110.

⁴³⁷ Tamtéž, s. 111-120.

⁴³⁸ Tamtéž, s. 121-131.

9.3 Verše psané za mříží

Další kniha Boženy Kuklové-Jíšové obsahuje básně, které jsou rozděleny do dvou celků: Verše psané za mříží a Verše z Jižních Čech. Verše za mříží obsahují básně, které vznikly v Praze, Želiezovcích i Pardubicích.

Pro mou práci je tato kniha více informačně nepřínosná, stejně jako *Vězeňské přednášky* Růženy Vackové, ale přesto vypovídá o návycích z vězení, protože básně často vznikaly jako únik před krutou realitou. Nesměly však být zvěčněny na papíře, proto si je spousta žen nosila pouze v paměti.⁴³⁹

---

⁴³⁹ KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Verše psané za mříží*. Ilustroval Evžen HOFFMANN. Praha: ARSCI, 1996, s. 5. ISBN 80-901452-5-6.

Závěr

Tato bakalářská práce přinesla pohled do textů, jejichž autorky prožily nelehká léta v komunistických věznicích. Práce byla soustředěna, jak název napovídá, na ženskou věznici v Pardubicích. Právě tato věznice jako stále aktuální místo paměti představovala ve své době jedno z nejhorších míst, kde mohl být člověk uvězněn.

V této práci bylo nahlíženo na definici pojmu *místo paměti* tak, jak ho nastínil Pierre Nora ve své studii *Mezi pamětí a historií: problematika míst*. Od toho se odvíjelo také představení pardubické věznice jako skutečného místa s historií.

Ve zbytku práce byly v jednotlivých kapitolách představeny ženy – ve skutečnosti autorky paměťových pramenů – které se s tímto místem pojí. Většina těchto pramenů pojednává i o jiných institucích, jež existují jako místa paměti. Tato další místa nechť představí někdo jiný.

Nastíněny byly kromě děl také životní osudy těchto úctyhodných žen – konkrétně Vojtěchy Hasmandové, Růženy Vackové, Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, Dagmar Šimkové, Jiřiny Zábranové a Boženy Kuklové-Jíšové. Některé z těchto žen mají, jak se zdá, silnější ohlas, jejich osudy uchvacují více lidí a vzniká o nich více článků a knih než o jiných. Já jsem se podle svých možností rozhodla představit všechny tyto ženy, protože každá do jedné byly bojovnice a nevzdaly se.

V poslední kapitole skrz Boženu Kuklovou-Jíšovou představuji také ženy, které po sobě literární památku nezanechaly, ale byly si naprosto rovné s těmi, které své životní osudy v nějaké formě zachytily.

Vedle kapitol o životních osudech těchto žen jsou postaveny kapitoly mapující aspekty života za mřížemi, které se rozhodly tyto ženy zapsat a předat dál. Vzniká tak ucelený obraz života v pardubické věznici za totalitního režimu.

Pardubická ženská věznice jako místo paměti stále přetrvává, protože odkaz těchto žen je stále aktuální a živý. Tyto ženy již nejsou mezi námi, ale to jejich odkaz nijak nezlehčuje.

Dovolím si tvrdit, že je to právě naopak. Ještě stále existují lidé, kteří pamatují vyprávění těchto žen a zasáhlo je tak jako mě i přes fakt, že sami nikdy takovými podmínkami nemuseli projít.

Přestože jednou se už toto místo – stejně jako všechno – nebude hlásit k odkazu paměti a k odkazu historie, pokusila jsem se v jednotlivých kapitolách alespoň nastínit to, jaký byl každodenní život za zdmi této paměťové instituce v době, kdy tu panoval komunistický režim, a tak prodloužit odkaz tohoto místa jako paměti.

Většina politických vězňů již svou životní pouť dokonala a odpočívá na věčnost. Spolu s nimi už napořád odpočívají také jejich příběhy, proto je podle mě důležité připomínat si alespoň ty, které se dochovaly.

Seznam pramenů a literatury

Memoárová literatura

HASMANDOVÁ, Vojtěcha. *Jsem v dlani Boží: dopisy z vězení*. Brno: Cesta, 2013. ISBN 978-80-7295-171-0.

KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Krásná nemá paní: příběhy vězňených žen z padesátých let*. 3. rozšířené vyd. Praha: ARSCI, 2007. ISBN 978-80-86078-70-0.

KUKLOVÁ-JÍŠOVÁ, Božena. *Verše psané za mříží*. Ilustroval Evžen HOFFMANN. Praha: ARSCI, 1996. ISBN 80-901452-5-6.

PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Jiřiniáda*. (bez bibliografických údajů).

PALKOSKOVÁ-WEISENBERGEROVÁ, Albína. *Nebyl to jen sen*. Praha: LUXPRESS, 1991. ISBN 80-7130-007-11.

PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína. *Tři životy: osudy žen staropražského rodu*. Praha: B. Just, 1998. ISBN 80-901841-2-X.

ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., v tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010. ISBN 978-80-902602-3-8.

VACKOVÁ, Růžena. *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952-1967*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994. České obzory. ISBN 80-85795-10-8.

VACKOVÁ, Růžena. *Vězeňské přednášky*. Praha: Univerzita Karlova, 1999. ISBN 80-238-4327-3.

ZÁBRANA, Jan. *Celý život 1: Výbor z deníků 29. dubna 1948 – 5. listopadu 1976*. 1. vyd. Praha: TORST, 1992. ISBN 80-900149-7-6.

ZÁBRANOVÁ, Jiřina. *Ohlédnutí*. Praha: TORST, 1994. ISBN 80-85639-20-3.

Literatura

BLÁHOVÁ, Ivana, Martin BOŠTÍK et al. *Jménem republiky!: osm případů zvládnutých komunistické justice*. Praha: Auditorium, 2015. ISBN 978-80-87284-55-1.

BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!: životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR: č. 15. ISBN 80-86621-25-1.

ČESÍKOVÁ, Remigie. *Matka Vojtěcha – služebnice Boží: statečný svědek víry*. Praha: Řád, 2013. ISBN 978-80-86673-32-5.

ČESÍKOVÁ, Remigie. *Vedena Duchem Svatým: Matka Vojtěcha a pokoncilní obnova, její poselství pro dnešní dobu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-7195-856-7.

DOLEŽAL, Miloš, Jan WIENDL, Mrkéta HEJKALOVÁ, et al. *Spisovatelé za mřížemi*. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2017. ISBN 978-80-86944-64-7.

DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Z letopisů třetího odboje*. Praha: Hříbal, 1992. Poznání. ISBN 80-900892-3-2.

GÁBERDÉNOVÁ, Lucie, Alena NOSKOVÁ, Alena ŠIMÁNKOVÁ et al. *Příběhy bezpráví z vězeňských spisů: projekt společnosti Člověk v tísni*. Praha: Člověk v tísni, 2007. ISBN 978-80-86961-36-1.

KALÁBOVÁ, Květoslava a Vladimír KALÁB. *Historie zemské donucovací pracovny a věznice pro ženy v Pardubicích*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2006. ISBN 80-239-7661-3.

KUPKOVÁ, Inviolata. *Láska smrtí nekončí: život Matky Vojtěchy Hasmandové*. 4. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-704-1.

MORÁVKOVÁ, Naděžda a Michaela POCHYBOVÁ. *Růžena Vacková: historička statečného srdce*. Praha: ViaCentrum, 2015. Historikem ve dvacátém století. ISBN 978-80-87646-12-0.

PADEVĚT, Jiří. *komunistické lágry: Tábory nucené práce, nápravně pracovní tábory, pracovní útvary vězňů a internační místa duchovních 1948-1962*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2977-5.

ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Trestankyně: příběh Růženy Vackové*. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-3999-4.

Bakalářská práce

ČERNÁ, Kateřina. *Životní příběh Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové, politické vězeňkyně padesátých let*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

Články a příspěvky

BINAR, Ivan. O užitečnosti literatury pro zachování duševního zdraví. In VACÍK, Miloš (ed.) *Literatura, vězení, exil: [sborník příspěvků z konference „Literatura ve vězení a exilu – vězení a exil v literatuře“, konané 29.2.-2.3. 1996 v Praze]*. Praha: Nadace Readers International a České centrum Mezinárodního PEN klubu, 1997. ISBN 80-901813-3-3.

HODROVÁ, Daniela. Vězení jako místo přístupu k bytí. In *Česká literatura* 43, 1995, č. 1. ISSN 0009-0468.

HOMOLOVÁ, Marie. Ženy v komunistickém lágru. *Lidové noviny*, 2002, 15(81). ISSN 0862-5921.

JÍŠOVÁ, Božena s ŠTROBLOVÁ, Jana. Verše za mříží... *Svobodné slovo*, 1991, roč. 47. ISSN 0231-732X.

LENDEROVÁ, Milena. Chvála deníků a dopisů. In *Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Supplement 9 (2004). Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto) literární vyjádření? Sborník příspěvků z 3. adventního kulatého stolu*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice – Fakulta humanitárních studií, 2004. ISBN 80-7194-650-8.

NORA, Pierre. Mezi pamětí a historií: problematika míst. In BENSA, Alban (ed.) *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: CEFRES, 1998. Cahiers du CEFRES. ISBN 80-902196-3-2.

SLABÁKOVÁ, Radmila. Osobní deník – zdroj nebo tvůrce paměti? In *Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Supplement 9 (2004). Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto) literární vyjádření? Sborník příspěvků z 3. adventního*

kulatého stolu. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice – Fakulta humanitárních studií, 2004. ISBN 80-7194-650-8.

Online zdroje

Chronologie života Matky Vojtěchy Hasmandové: s účinností od 13.12. 2015 [online]. Praha: Postulace Matky Vojtěchy Hasmandové, 2015. URL: https://www.matkavojtecha.cz/download/Soubory/WeboveStranky/CZ/Dokumenty/Chronologie_zivota_MV.pdflogie_zivota_MV.doc (matkavojtecha.cz).

Odešla básnířka Božena Jišová, politická vězeňkyně 50. let [online]. Mene Tekel, 27.3.2014. Dostupné z: <https://www.menetekel.cz/cz/aktualne/odesla-basnicka-bozena-jisova-politicka-vezenkyne-50-let/>

Slavnostní předání Ceny Václava Bědy 2010 [online]. Ústav pro studium totalitních režimů, 16.11.2010. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170601143437/http://old.ustrcr.cz/cs/slavnostni-predani-ceny-vaclava-bedy-2010>

Resumé

This bachelor's thesis provided an insight into texts whose authors lived through difficult years in communist prisons. The work focused, as the title suggests, on the women's prison in Pardubice. This prison, as a place of memory, was one of the worst places where a person could be imprisoned.

This paper has looked at the definition of the concept of the place of memory as outlined by Pierre Nora in his study *Between Memory and History: the Problem of Places*. The presentation of Pardubice prison as a real place with a history was also based on this.

In the rest of the thesis, the women - in fact the authors of the memory sources - who are associated with this place were presented in individual chapters. Most of these sources also deal with other institutions that exist as places of memory. Let someone else introduce these other places.

In addition to the works, the life stories of these respectable women were also outlined - namely Vojtěcha Hasmandová, Růžena Vacková, Albína Palkosková-Wiesenberger, Dagmar Šimková, Jiřina Zábranová and Božena Kuklová-Jišová. Some of these women seem to have a stronger resonance, their stories captivate more people and more articles and books are written about them than others. I decided to present all these women to the best of my ability, because every single one of them was a fighter and did not give up.

In the last chapter, through Božena Kuklova-Jišová, I also introduce women who left no literary memory behind but were absolutely equal to those who captured their lives in some form.

Alongside the chapters on these women's lives are chapters charting aspects of life behind bars that these women chose to write down and pass on. This creates a comprehensive picture of life in the Pardubice prison during the totalitarian regime.

The Pardubice Women's Prison as a place of memory still persists because the legacy of these women is still relevant and alive. These women are no longer with us, but that does not diminish their legacy. I dare say it is quite the opposite. There are still people who remember these

women's stories and are as affected by them as I am, despite the fact that they themselves may never have gone through such conditions.

Although one day this place - like everything - will no longer claim to be a legacy of memory and a legacy of history, I have tried in each chapter to at least outline what everyday life was like behind the walls of this memory institution during the communist regime, and thus to extend the legacy of this place as a memory.

Most of the political prisoners have already completed their life's journey and are resting for eternity. Along with them, their stories have also been laid to rest forever, which is why I think it is important to remember at least those that have survived.